

List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega, kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETARAT

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill. Delavci vseh dežela, združite se!

PAZITE
na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vsakega naslova, priljubljenega spodaj ali na ovitku. Ako je (532) številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 532. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., DNE 20. NOVEMBRA, (NOVEMBER 20.) 1917. LETO (VOL.) XII.

Neizogibne potrebe.

Kdor trezno in nepristransko premostruje in preiskuje razmere v kapitalistični družbi in goilne sile, ki ustvarjajo in preustvarjajo družabne oblike, mora neizogibno priti do zaključka, da je delavstvo tisti faktor, ki je po razmerah pokličen, da nadomesti sedanji red s socialističnim.

To ni nič groznega, kajti kapitalistični red je tako strašan, da si je komaj mogoče izmisliti sistem, ki bi bil še hušji. Niti anarhija ne more človeka resnično plašiti vpricho dejstev sedanje ureditve, ki je sama polna anarhije. Socializem pa je, kar si dajo njegovi nasprotniki posebno težko dopovedati, red, in sicer najpopolnejši red, ki si ga moremo misliti ob sedanjih sredstvih in pripomočkih človeštva. Kadar bo nekoliko generacij živeo v socializmu, se bodo tedanji ljudje gotovo študili, kako da so se mogli sedanji rodovi tako besno upirati njegovim ciljem.

Tudi nič utopičnega ni danes več v misli, da zamenja socialistični red sedanjega. Moderni socializem ni več sanjarija dobrih duš, temveč je popolnoma osnovan na znanstvenih temeljih. Ampak ne glede na to opazja njegov pohod lahko vsakdo, če le noče namenoma zatiskati oči vpricho resničnih dejstev.

Res je, da še ni dežela na svetu, ki bi bila socialistično organizirana. Toda res je tudi, da se mora kapitalistična družba sama posluževati metode, ki ji niso prirojene, temveč prihajajo iz socialističnega arzenala. To se sicer vrši nezavedno, toda vrši se. In dejstvo odločuje.

Vaška civilizirana država ima več ali manj svojih obratov. Posebno prihajajo prometna sredstva v državne roke; Zedinjene države imajo federalno pošto. Trdih bojev je bilo treba, preden je mogla prevzeti tudi razposiljanje paketov; ali naposled ga je prevzela in s tem napravila precejšnjo luknjo v načelo kapitalizma. Zedinjene države imajo kos železnice v Alaski, imajo svoje ladjedelnice, vseskozi reči, ki se ne strinjajo s temeljno idejo privatnega kapitalizma.

V Evropi opazujemo lahko še mnogo več državne lastnine. Privatni brczjav in telefon je tam skoraj neznana reč, železnice so do malega povsod poddržavljene; v Avstriji in Italiji je država monopolizirala tobak in sol; v Rusiji je bila vodila dolgo državen monopol.

Vse to ni socializem, kajpada ne. Ampak s kapitalističnim idealom se vse te metode ne strinjajo. Države so pa kljub svojem pretežno kapitalističnemu značaju prisiljene, da se jih poslužujejo. Predvsem jim seveda služijo taki monopoli kot viri dohodkov. To ni socialistična ideja. Zmisel družabnega obrata in prometa je po socializmu ta, da se organizira delo in gospodarstvo za dejansko potreba in odpravi produkcija za profit. Uresničenje kakega načela se ne more pričakovati od nobene kapitalistične države; razum tega bi bilo njega dosledno uresničenje sploh nemogoče v posamezni deželi, dokler so druge kapitalistične.

Toda zakaj ne ostane kapitalistična država sama dosledna? Zakaj ne prepusti industrije in prometa popolnoma privatnemu podjetništvu?

Ker enostavno ne more. Država vsakega časa je organizacija vladajočih sil svojega časa. Tako mora biti država v kapitalistični dobi organizacija kapitalističnih sil. Vendar pa ima potrebe, ki so čisto njene; izvrševati mora gotove funkcije, ki izvirajo iz organizacije, iz države same. S temi potrebami so spojeni izdatki. Za možnost izdajanja je pa treba dohodkov.

Če vladajo v kapitalistični državi kapitalistične sile, je naravno, da skušajo naložiti bremena drugim, torej pretežno proletariatu kot najštevilnejšemu elementu. Ali to je naposled tudi ob največji brezobzirnosti le do gotove meje mogoče. Kajti proletariati je izkoriščen. Če postane davčna butara prevelika, postane s tem lahko nezmiselna in brezuspešna; iz praznega studenca se ne more niti z največjo silo izčrpati voda.

Državni monopol je v takem slučaju srednja pot. Namesto da bi se delavstvu direktno naložili novi davki, pobere država sama tisti profit, ki bi ga prebivalstvo sicer moralo plačevati privatnemu kapitalu. Tukaj kakor v mnogih drugih slučajih prihajajo kapitalistični interesi sami med seboj v navskrižje in kapitalistična država mora poiskati izhod iz zagate na tak način, da prekrši kapitalistično načelo in postane sama kapitalistično podjetna. Nekoliko socialističnega zarodka pa tiči vendar že v tem, zakaj država je lahko kapitalistična, kljub tomu je pa kos družabne organizacije in postaja lahko toliko bolj socialna, kolikor bolj prihaja ljudstvo do zavesti in vsled tega demokracija do večje veljave.

Podobno je tudi v posameznih organiziranih delih države, v deželah, okrajih, občinah.

Nič pa ni tako jasno pokazalo notranje nesposobnosti kapitalističnega načela, kakor sedanja vojna. Nikdar niso države tako brezobzirno teptale kapitalističnih teorij, kakor sedaj. In sicer ne delajo tega iz antagonizma zoper kapitalizem, temveč iz neizogibne nujnosti.

Kjer niso bile železnice prejšnje države, so jih sedaj vzelo države pod svojo kontrolo. Ta kontrola ni povsod enaka; v eni deželi se je kratkoterminalno izvršilo poddržavljenje, v drugi je sicer železnica ostala privatne družbe, ali ta ni gospodi-

nja na svoji lastnini, temveč mora z njo ravnati točno po predpisih državne vlade.

Državna kontrola se razteza na rudnike, premogovnike, raznovrstne tovarne. Trgovini se predpisujejo maksimalne cene in s te mese ji jemlje pravice, da izrablja položaj sebi v prid, kar bi se vjemalo s privatno kapitalističnim načelom. Velepozestniku in malemu kmetu se ukazuje, kaj mora sedeti in sejati. Ne sme si sam izbirati sadeža, od katerega bi pričakoval največji dobiček; vlada ravnava z njim po socialnem načelu in izsiljuje pridelke, ki so najbolj potrebni.

Še dalje gre država; v najprivatnejše življenjske sile in določa, kaj in koliko sme državljan jesti in piti, koliko sme porabiti svečave, kakšne posode se sme posluževati in kakšne ne itd.

Vojna je kriza države, in v tej krizi si mora kapitalistična država priznati, da ji ne morejo pomagati metode, ki bi se strinjale z njenim pravim, kapitalističnim značajem. Hočeš ali nočeš — reševati mora svoja vprašanja, svoja najvitalnejša vprašanja bolj socialno.

Kaj pa je vreden sistem, ki omaga v krizi in si v preizkušnji ne more pomagati s svojimi lastnimi sredstvi? Vojna ni edina kriza, ki lahko zadene organizirano družbo; a kar ni moglo zadene organizirano družbo; a kar ni moglo obstati v eni krizi, ne daje garancije, da bo pomagalo v drugi.

Vojna je pokazala impotenco kapitalizma in neizogibno potrebo socialnega dela.

Pravimo, da vse to, kar se je tekom vojne izvršilo tuintam, ni socializem. Ampak odvritev od kapitalističnega načela je. Tudi če namen ni bil tak je vendar v vseh teh reformah nekaj socialnega.

Vojna je državam pokazala važnost človeškega materiala. Ni treba, da bi bila ta ali ona vlada čutila ljubezen do ljudstva — svojem sreč; ali priznati si je morala, da potrebuje ljudstvo, in v svojem interesu je morala skrbeti, da si ga ohrani, kakor najbolje more. Skrb za ljudstvo je pa v kapitalistični družbi popolnoma novo poglavje in tudi to se ne vjema z duhom kapitalizma.

Korake torej vidimo, ki so zapustili široko cesto kapitalističnih načel. Socializma sicer še davno ne pomenijo, ampak na tisti črti so, ki drže k socializmu.

Kadar se v zgodovini pokaže tak obrat, ga je treba resno upoštevati. Na vsaki poti, ki je privredila družbo na novo stopnjo, so bili potrebni gotovi prvi koraki. In navadno se jim ni pripisovala tista važnost, ki bi jim bila vedno šla. Če skrene razvoj na gotovo pot, ki jo lahko spoznava v smeri in cilju, tedaj ne more biti miru, dokler ni smoter dosežen. In v naših dneh stopa družabni razvoj očitno na pot, ki drži v socializem.

Ni dvoma, da se bodo stare kapitalistične sile z vsemi štirimi upirale tej tendenci. Njih opozicija bo tem strastnejša, čim jasneje bodo spoznavale, kaj se godi. Ampak to, kar se godi, kaže, da se socializem nikakor ne more več smatrati za utopijo. Sedanjost jemlje predujme od njega, bodočnost je neizogibno njegova.

Delavski razred je pa činitelj, ki mora uresničiti to bodočnost.

Delavstvo je poklicano. Dosedanji razvoj ga je postavil v razmere, iz katerih mora siliti, da se ne vrduši v njih. Kapitalistični razred se lahko zadovoljuje s sistemom, kakršen je; delavski se ne more. Velike preobrate so vedno morali izvrševati oni, ki so bili na njih najbolj zainteresirani. Sedaj je delavstvo na vrsti.

Vpricho tega dejstva je pa treba, da razmislimo nekoliko reči.

Delavstvo je poklicano. To je nedvomna resnica. Ampak — to ne zadostuje. Da se izvrši njegov poklic, mora delavstvo biti — sposobno.

Dvojna sposobnost je potrebna: Za izvršitev preobrata in za ohranitev novega reda, kadar je ustanovljen.

Prekucija sama na sebi je v gotovih razmerah lahka reč. Četa fanatičnih atentorjev na pravih mestih lahko zadostuje v tem ali onem slučaju, da poruši vse obstoječi red in vzame gonila družabnega organizma v svoje roke. S terorjem lahko razširi tak strah, da se ji umakne vsak odpor in se prizna njena diktatura.

Ali taka revolucija ne more imeti trajnosti, tudi če bi bili njeni nameni najidealnejši. V usodopolni zmoti so tisti anarhisti, ki mislijo, da se socialna revolucija lahko individualistično izvrši. Njih ideja je le, da je treba le nekaj dobrega ustanoviti — brez sodelovanja ljudstva samega, ki je baže vedno nesposobno za to — pa bo prav to ljudstvo z veseljem sprejelo, novost, ko se mu pokaže, kako je dobra in koristna.

Temeljna zmotna te ideje je preziranje ljudskega značaja. Nezavedna masa je konservativna do skrajnosti; vsaka reakcija je našla v njej najboljše sredstvo za svoje namene. Nezavedno ljudstvo ne spoznava svojih interesov; korenine njegovih misli, ki tiče v preteklosti, so veliko močnejše od vešje, ki štrle v bodočnosti. Nezavedna masa čuti instinktivno antipatijo proti novostim in proti ljudem, ki jim ponujajo novotarije.

Kdor bi brez ljudskega smotrnega sodelovanja prišel na krmilo, bi obstal tam prav tako dolgo, dokler bi trajal strah, ki ga more razširiti. Čim bi se zoper njegov pogum dvignila na-

sprotna odločnost, bi bil njegov padec zapečeten.

Nov družaben red ne more biti niti trajen niti uspešen, ako ga niso hoteli tisti sami, katerim je namenjen. In sami si ga morajo priboriti. Za to pa morajo biti sposobni.

Ali je delavstvo danes sposobno za to nalogo? Potrditi to vprašanje je prav prijazno. Ampak taka prijaznost bi bila demagogično lažljiva.

Posamezne partije današnjega delavstva so gotovo popolnoma zrele. Ali le o manjšini se to lahko pravi, nikakor pa ne o večini, ki stoji sicer na različnih stopnjah, ali vseskozi na stopnjah zostalosti. V interesu delavstva ni, da se mu delajo pokloni, temveč da se mu pove resnica.

Te resnice ni težko spoznati. Steinsto znamenj jo dokazuje.

Koliko je delavcev organiziranih, koliko neorganiziranih? V prvem taboru je manjšina, v drugem večina.

Pa tudi manjšina iz prvega tabora še ne reprezentira tiste sposobnosti, ki je potrebna za socialno zmago. Med organizacijo in organizacijo je razlika. Še imamo v tej in oni deželi organizacije, ki so po imenu delavske, v resnici pa protidelavske. Druge organizacije služijo delavstvu, toda le v omejenem krogu. Do zadnjega cilja ga ne vodijo, ali ga celo odvrtačo od njega.

Koliko je delavcev sicer strokovno organiziranih, toda politično popolnoma indiferentnih, nevednih, slepo služljivih svojim sovražnikom? Volitve nam dajejo na to nekoliko odgovora, toda ne vsega. Med tistimi, ki glasujejo na dan volitve z delavstvom za njegove kandidate, so cela krdeča, ki nimajo jasnega pojma, čemu je to potrebno in kaj smejo pričakovati od tega.

Med kapitalom in delom se vodijo boji, zdaj za boljše plačo, zdaj za skrajšanje delovnega časa, enkrat za boljše razmere v delavnici, drugič za pripoznanje organizacije. Le časoven pomen imajo taki boji; z njimi se ne izpreminja značaj družbe. Ali važni so, ker si mora delavstvo z njimi ohraniti in povečati bojovno moč.

Take boje spremlja žalostna prikazen izdajstva. Stavkokazi, izzivači, pobijači se podajajo v službo kapitalizmu zoper delavstvo. Iz katerega razreda prihajajo?

Iz delavskega!

Dokler so razmere take, se ne more in ne sme reči, da je delavstvo že sposobno za svojo nalogo. Kapitalistični pritisk, njegovi interesi in razvojni zakoni ga gonijo k sposobnosti in prejalisljejo jo bodo dosegli. Ali resnica je na vsak način, da postane delavstvo sposobno, da pa sedaj še ni.

Vpoštevati je treba še drugo reč.

Da more delavski razred prenarediti družbo, jo mora osvojiti. V svoje roke mora dobiti državo, vse njene funkcije, vse gospodarstvo v njenem okviru. To obsega industrijo, promet, poljedelstvo, in dokler je izven državnih meja svet še kapitalističen, tudi trgovino in finance. Preko tega sega še večja naloga, da osvoji delavski razred ves svet; šele tedaj se more ustanoviti socializem v svoji popolnosti.

Ali je upati, da se izvrši ta osvojitve brez vsega tistega obširnega znanja, ki odpre delavstvu pogled v celoto in v posameznosti tega, kar naj osvoji?

Neka lepa fraza se glasi: "Če zna delavec producirati, bo znal tudi upravljati." Včasih se dostavlja še dodatek: "Upravljati je laže, kakor delati."

Takim frazam je treba odločno oporekati, ker so demagoško zlagane in bi napravile strašen kvar, če bi se ugnedile v srcih proletariata. Tudi tukaj je spoznanje resnice pogoj uspeha.

Če znam pometati ceste, sem lahko brez vsakega drugega znanja o cestah. Če sem sposoben, da kopam premog, sem lahko popolnoma nesposoben, da ga najdem, da napravim rov, da uredim delo in da vodim upravo. Lahko sem izvršten delavec, pa mi je vsaka administracija s sedmerimi pečati zapečatena knjiga. Tudi jako dober, zvest in navdušen socialisti sem lahko, a če me posade v legislaturo, kongres, v ta ali oni vladni oddelek, na čelo kakšne industrije ali banke, bom morda zijal kakor tele v nova vrata.

Nepobitna resnica je ta, da ne pozna večina sedanjega delavstva nič drugega, kakor tisto delo, ki ga baš opravlja. Deloma je tako, ker ni dobilo prilike, da bi spoznalo kaj drugega, deloma pa noče porabiti prilike, ki mu jo daje delavsko gibanje.

A posledica tega je nesposobnost delavstva za njegovo razredno nalogo. Zakaj osvajatelj organizem, ki ga osvajaalec ne pozna in ne razume, je nezmišel.

Dobre duše tolažijo včas delavce s tem, da ni uprava v rokah resničnih gospodarjev, ampak da jo vodijo vsakovrstni uslužbenci, ki bodo znali svoje delo pod delavsko vlado prav tako opravljati kakor pod kapitalistično.

Pri tem se prezira dvoje. Uslužbenci bodo uslužbenci; ali vrhovna uprava mora biti nad njimi in če ta ni sposobna, ne more biti garancije za uspeh.

Drugo je to: Uslužbenci so v širšem pomenu delavci. Gotovo. Ampak razredna zavest jih doseže mnogo težje, kakor ročne delavce. Čim višja je njih stopnja, tem manjši je njih delavski čut. Čim bližji so kapitalistom, tem bolj smatrajo svo-

je interese spojene s kapitalističnimi. V enaki meri raste tudi njih zaničevanje delavcev.

Revolucija zoper kapitalizem je po njihovem mišljenju, ki je lahko razumljivo, revolucija zoper njih interese.

Ako se mora zmagoviti delavski razred zanašati na njih lojalnost, je njegova zmaga zgrajena na pesek. Če je delavska uprava odvisna od njihovega upravljanja, jo lahko slana vzame čez noč.

Delavstvo mora razumeti, kar vzame v svoje roke. Le tedaj more sploh osvojiti družabni aparat in le tedaj ga more držati v svojih rokah ter uspešno odbiti poizkuse protirevolucije, izdajstva ali novih osvajačev.

Te inteligentne sposobnosti še nima delavski razred. Poštenost in njegovi interesi zahtevajo, da se mu to odkritostno pove.

Ali sposobnost, katere proletariati danes nima, si jutri, pojušnjem lahko pridobi. Organizacija pa je za to prvi pogoj. Organizacija sama vzgaja upravne sposobnosti, ker jih potrebuje že v svojem krogu. Organizacija pomaga članom s predavanjem, s časopisi, s posredovanjem primerne literature, da razširijo svoje znanje. Organizacija jih dovaja polagama do politične moči; osvoboditev vsakega mandata v občini, v okraju, v državi, v deželi poveča nekoliko prakso delavskega razreda. Z osvajanjem politične moči dobiva proletariati vpliv na šolstvo, in si napravi učilišča lahko dostopna s socialnim zakonodajstvom si lahko pribori čas za nauk.

Njegovi možgani so človeški kakor kapitalistični. Vse, kar razume vladajoči razred, lahko razume tudi proletariati. Le da si mora znanje in razumevanje priboriti.

Od tega, kako hitro si ga pribori, je odvisno vprašanje, kdaj mu zasije svoboda. V vsem socialnem preobratu je inteligentno usposobljenje proletariata tisti faktor, na katerega lahko primeroma najbolj sam vpliva. Čim prej doseže sposobnost, tem prej si pribori svobodo.

Mračno je življenje v kapitalistični družbi za mase ljudstva. In mrak se gosti in ozračje se polni z otožnostjo in žalostjo. Nič drugega ne vidijo oči nemislečje glave, kakor kopičenje oblakov in prevladovanje teme. V slabotna sreča leze obup.

Toda mrak prihaja vedno pred lučjo. Večer se dela v deželi kapitalizma. Neuplašena duša ve, da je za gorami solnce in da mora ob svojem času zasijati tudi nad temi hribi in poljanami. Ali v družabnem življenju niso dobe tako odmerjene, kakor v kretanju nebeskih teles. Človeštvu je dana moč, četudi ne absolutna, da jih skrajša. Nebena neizogibnost se ne more preskočiti; razvoj se lahko pospeši.

Vrsta je prišla na delavstvo. Njegova dežela je zavita v mrak in v njenem zraku plava tuga. Skozi temo pa doni klic nove dobe, ki ga poziva, da jo izlušči iz teme in s tem odreši sebe. Pot drži skozi nejasnost, ob prepadih, preko strmin, ali bodočnost mu podaja roko, volja se mu ponuja, da mu nvrsti korake, znanje mu obeta varno hojo. Moč mu poje svojo čudovito pesem. Moč v združitvi, moč v volji, moč v znanju — kadar bo tvoja, dramači se velikani, proletariati, tedaj izgine pušava daleč, daleč za teboj in v jasni luči se razgrne pred tvojimi očmi nova dežela — dežela socializma, dežela Svobode.

Biološki oddelek vseučilišča Princeton se že dolgo trudi s poizkusi, da bi dobil luč brez gorkote. Če se razkritje posreči v polni meri, se brez dvoma zrevolucionira ves način modernega razsvetljanja.

Profesorji Dahlgren, Conklin in Harvey proučavajo živali, ki svetijo v temi in proizvajajo 99 odstotkov tozadevne svetlobe. Moderna električna luč proizvaža le 2 do 3 odstotke svetlobe, dočim se izgublja ostalo v gorkoti. Profesor Harvey je dobil veliko zalogo majhnih rib, katere je najti na Japonskem. Deloma je analiziral snov v teh ribah ter našel, da se ta snov lahko obdrži cela leta, če se posuši ter spravi v brezračne, zapečatene cevi. Kadar se te cevi odpro, namoči snov ter izpostavi vplivu kisika, je takoj zapaziti plavkast plamen. Snov je zeto močna, kajti vidna je še vedno, če se raztopi en del te snovi v 1,700,000 delih vode.

Zapisnik krvnika je prav posebno delo, ki je neznanu splošnemu občinstvu. Tak star zapisnik se je ohranil na Angleškem. V tej knjigi so zapisani vsi zločini, za katere je plačal njih povzročitelj s svojim življenjem in sicer v Newgate, Tyburn ali Towerju. Od leta 1601 pa do 1916 je zaznamovana vsaka eksekucija in sicer na tak način, da je čitanje te knjige slšno onemu šaljuje knjige. Knjiga obsega imena vseh mogočih zločincev, od kralja Karola I. pa do Rev. Dodda, ki je bil usmrčen leta 1777 v Tyburn. Neki Matthew Clark je plačal s smrtjo umor svoje ljubice, katero je zaklal, dočim jo je poljuboval.

Kljub šaljivemu tonu, v katerem je pisan, je pa to vendar zelo žalosten dokument. O tem menda nihče ne dvomi.

Slovensko republikansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGO, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostič, Filip Godina, Martin V. Konda, Etbis Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR:

Matt Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR:

John Ermene, Ivan A. Kaker, Ivan Kušar, Anton Motz, Frank Mravlja, Jacob Muha, Matt Pogorelec, John Rezel, Joseph Steblaj, Frank Šavs, Fr. Udovich, Andrew Vidrih, Stefan Zabrie, Leo Zakrajšek, Anton Zlogar.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso priglasili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljave je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. B. No. 1, Cicero, Ill.)

Slovenskemu Repub. Združenju so se doslej pridružile sledeče organizacije:

Slovenska Narodna Podporna Jednota; zastopnika: Anton J. Terbovec in Matt Petrovič.

Jugoslovanska Katoliška Jednota; zastopnika: Matt Pogorelec in Antog Motz.

Slovenska Svobodomiselná Podporna Zveza; zastopnika: Frank Bostič in Anton Zlogar.

Slovensko Podporno Društvo sv. Barbare in Slovenska Delavska Podporna Zveza; zastopnika: Andrew Vidrih in Ivan A. Kaker.

Jugoslovanska Podporna Zveza "Sloga"; zastopnika: John Ermene in John Rezel.

Slovenski Delavski Sokol "Chicago"; zastopnik: Ivan Kušar.

Slovenska sekcija Modern Woodman v Chicagi; zastopnik: Joseph Steblaj.

Slovenska sekcija Jugoslovanske Socialistične Zveze; zastopnika: Frank Šavs in Filip Godina.

Društvo Slovenija Č. S. P. B. J.; zastopnik: Frank Udovič.

Slovensko samostojno mladeniško podporno društvo Danica, v Chicagi; zastopnik: Frank Mravlja.

Zveza "Slovenski Izobraževalni Dom", Franklin, Pa.; zastopnik: Stefan Zabrie.

Slovenski Tamburaški in Pevski Zbor "Lira" v Chicagi; zastopnik: Jacob Muha.

Slovenski Socialistični Klub (samostojen) in Slov. Čitalnica v Milwaukee, Wis.; zastopnik: Leo Zakrajšek.

Glasila S. R. Z. so sledeči listi:

Prosveta; zastopnik: Jože Zavertnik.
Glas Naroda; zastopnik: Ludvik Benedik.
Glas Svobode; zastopnik: Martin V. Konda.
Proletarec; zastopnik: Etbis Kristan.
Slovenija; zastopnik: Frank Veranič.
Čas; zastopnik: Frank Kerže.

VABILO NA SHOD

Z ozirom na željo večine COLLINWOODSKIH DRUŠTEV

in z ozirom na poziv izvrševalnega odbora SLOVENSKEGA REPUBLICANSKEGA ZDRUŽENJA

da se ustanovi v naši veliki slovenski naselbini lokalni odbor in organizacija tega Združenja je društvo "U Boj" št. 53 S. N. P. J. vzelo stvar v pretres in sklenilo, da se izvoli pripravní odbor, ki naj skliče

JAVEN SHOD

na katerega se naj povabijo vsa društva in posamezniki, da se na tem shodu pojasni namen lokalne organizacije, postavi stalni odbor in opravi-jo drugi posli, ki pridejo na dnevni red.

JAVNI SHOD

se vrši dne 25. novembra v Kundičevi dvorani.

Glavni govornik bo rojak Matt Petrovič, član nadzornega odbora S. R. Z. Začetek shoda bo razviden iz letakov.

Vsak rojak in rojakinja, ki se zaveda, da je v prvi vrsti slovenske narodnosti, kateremu bje srce za dobrobit svojega stoletja tlačenege naroda, kateri sedaj mora prelivati kri proti svoji volji za svoje tirane, vsak, komur je pri srečevu svoboda naroda, naj gotovo pride na ta shod in pokaže, da je pripravljen tudi delovati za osvoboditev svojih, da se poteguje za pravico in pravičnost in da je pri volji ne le pomagati svojemu narodu do osvoboditve temveč vsem slovanskim narodom, ki sedaj ječe pod tujčevó peto.

Rojaki in rojakinje vsi na plan. Odzovimo se povabilu požrtvovalnega izvrševalnega odbora Slovenskega Republičanskega Združenja in ustanovimo prvi lokalni pododbor Slovenskega Republičanskega Združenja.

Pokažimo pred svetom, da smo mi Collinwoodčani navdušeni za svobodo, da smo napredni med naprednimi in dajmo vzgled rojakom in družtvom po drugih naselbinah, da se bodo tudi oni organizirali v lokalne organizacije, da bomo centralno in lokalno organizirani polnoštevilno reprezentirali slovenski narod v Ameriki in širili med Jugoslovanstvom našo prevzišeno idejo za ujedinjenje vseh slovanskih narodov na Balkanu v eni močni federativni republiki.

Mi ameriški Slovenci, ki smo kot del skupnega slovenskega naroda upravičeni in opravičeni zastopati slovenski narod, moramo energično nastopiti in poriniti naše zahteve v ospredje. Mi moramo govoriti za naš narod in uglediti pot, ki nas bo vse privedla do ujedinjenja na edino pravi podlagi.

Zato rojaki bo ta shod v nedeljo 25. novembra nekaka demonstracija, ki naj jasno svetu pokaže, ako je res želja našega naroda, da ostane, ali pa pride pod kako monarhijo, ali če je naša splošna želja, da se narod osvobodi in reši svojih tlačiteljev in se sam vlada.

Pridite toraj vsi, brez izgovora!

Karl Kotnik.

Nakladno k temu uredništvu priporoča vsem lokalnim podpornim, političnim in kulturnim društvom po deželi, da povzamejo iniciativo in se tudi po njihovih naselbinah konstituirajo sličen lokalni odbor. Slovensko Republičansko Združenje mora ostati mrtva stvar tako dolgo, dokler bo narod po deželi spal in se ne bo zanimal za akcijo.

Glavni odbori velikih slovenskih naprednih organizacij so se izrekli, da se popolnoma strinjajo z načeli in programom tega S. R. Z. Oni so šli celo korak dalje in so odobrili čikaško izjavo in priporočali svojemu članstvu, da v vseh ozirih podpira to republičansko gibanje in pomaga z agitacijo.

Stvar je narodnega pomena in ne strankarskega. Vera in politika nima pri tem nobenega opravka. Vsak se lahko žrtvuje za dobrobit svojega naroda, ne da bi rabil pri tem zatajiti svoje versko ali pa politično ali kako drugo prepričanje, ker vsi smo Slovenci in kot taki se moramo potegniti za dobrobit našega naroda. S tem bomo vršili svojo narodno in kulturno dolžnost v zavesti, da smo storili nekaj dobrega za narod, ki je ječal pod tirani tisočletja.

Toraj organizirajte lokalne odbore. Za navodila se obrnite na tajnika Slovenskega Republičanskega Združenja, A. J. Terbovec, Box 1, Cicero, Ill.

Nekaj o ledenikih.

Izpod sneženih nasipov v zgornjih planinskih kotlih izvirajo ledeniki. Ledeni skladi napolnjujejo od zgoranjega izvira do spodnjega konea vse gorske globočine, kakor bi bile zalite z vodo. Kakor po strugi tekoča reka napolnjuje ta planinski led dolino od brega do brega. Tekoči reki enako se pomika ledovje med bregoma, višje se kakor dolina, skrčuje se in razteguje z dolino vred; da, celo v tem so ledeniki enaki rekam, da se zliva po dvoje ledenikov v enega, kakor se stekata dve reki in združujeta v eno. Res ledenik je povsem podoben zamrznjeni reki, njegovo ledovje se višje in upodablja po strugi, kakor da bi ledenik ne bil iz ledu, ampak iz mehkega vodenege testa.

Take ledene reke, pri nas ledeniki, pri Nemcih pa Gletscher, angleško glacier imenovane, segajo dostikrat po štiri do pet tisoč čevljev daleč od mej večnega snega v nižje kraje dolin, dokler ne zadenejo tako gorkega kraja, da se taja toliko ledu, kolikor ga priteka. Sploh se pa otaja letos manj, drugo leto nekaj več spodnjega konea, zato ne sega ledenik vsako leto enako daleč v spodnjo dolino. Izpod spodjedenege ledovja na spodnjem ledenikovem koncu pa izvirajo studenci in potoki. Ledeniki imajo na nekaterih mestih gladko površje, povsem podobno mirni gladini vode. Iz večine pa so mnogovrstno razpokani, ne le na površju, ampak tudi po notranjščini. Po površju in po razpokah, ki segajo tu pa tam skozi vso debelost notri do tal, se raztekajo in preedajo plitve vodice: Videti je, kakor bi segale žive žile po vsem ledu. Po teh žilah se odteka voda, ki se dela pri tajanju ledu; voda se nabira pod ledenikom, teče pod ledom navzdol in privre na koncu kot ledeni potok izpod ledenika. Pri iztoku vidiš večidel velikanska, krasno vzbočena ledena vrata, kakor ko bi bila — Ljubljani pri Vrhniku enako — prodrla silovita reka mogočno skalovje.

Poseben značaj imajo ledeniki od dveh stvari.

1. Ledenik nosi s seboj in tira navzdol veliko množino kamenja, peska in sipe. Na onih krajih, kjer je ledenikov tok širši, nabira rada ta tvarina po straneh ter dela nasipe in obronke. Po krajih in na koncu ledenika se nabirajo veliki kupi, znani pod imenom: "Moraene". Po tistih krajih, kjer zadeva skupaj dvoje ledenikov, se nabirajo kamene groblje tudi preko srede združenih ledenikov prav po tistem toku, po katerem se stika ledenik z ledenikom.

Znanstveno preiskovanje ledenikov sta šele leta 1840 sprožila Carpentier in Agassiz. Pokazalo se je, da je pomikanje ledu po visokih snežnikih in po arktičnih krajih silovito. Spoznalo se je, da pehajo ledeniki pred seboj cele razvaline kamenja, in to ne le po vrhu, temuč tudi pri tleh in ob straneh svoje struge. Na visokih planinah lomijo ledeniki kamenje in velikanske skale in tirajo take razvaline v velikem skalovjem vred v daljnje kraje, kjer jih nakopičijo posebno ob svojih koncih. Poprej so mislili geologi, da so vode priploville z ledom iz daljnih severnih gora v južne dežele tisto zašlo skalovje, ki ga imenujejo eratiške skale, katere so po več krajih raztresene zlasti po Nemškem; sedaj vemo, da so baš ledeniki s svojim silovitim počasnim pomikanjem pripelali s seboj te skale iz planin.

2. Ko se ledeniki pomikajo niže in niže, brusijo in likajo pečine poleg svojega toka. Brusijo pa pečine s peskom, ki si ga delajo sami, ko meljejo kamenje, katero pride v špranje pregiblja-jočega se ledovja. Po marsikaterih planinskih dolinah, posebno na Švicarskem v dolini Aarski, se nahajajo visoko nad ravnino take obrušene pe-

čine. Pot iz Meyeringa v Griamel drži čez ploščasto skalovje, in to je tako gladko izlikano, da je začetkoma izpodletalo konjem in ljudem, dokler niso vsekali drobnih razorjev v gladka tla.

Tako zapuščajo ledeniki sledove svojega nekdanjega delovanja, zanesene skale in oglašene pečine. To so trdne pričje, s katerimi naroda o-znanja, da so svoje dni tisti kraji bili prepreženi z ledeniki.

Med sledove, ki jih zapuščajo ledeniki, se štejejo tudi takozvani ledeni mlini ali orjaški kotli. No, kaj pa je to? Na spodnjem koncu ledenika mora biti toplota večja kakor tam, kjer voda zmrzuje. Z vednim tajanjem pa se delajo dereči odtoki ali grape, ki se po ledenikovih razpokah udirajo v dolino. Take grape ledeniške vode delajo visoke slapove. Včasih zadeva tak slap na dnu na pregibno skalo. Slapovi vode, ki bijejo ob skalo, jo izpodjedó sedaj na tej, sedaj na drugi strani. Ker je skala težka, jo potiska lastna teža vedno na tisto stran, kjer je jama globoka, in s takim tlačanjem se vrta skala proti globoki strani kotla. Enako vrtenje velikih kamnov se opazuje tudi v udorih drugih slapov. Taki slapovi kotli se nahajajo s kamni, ki so jih vrtili, vred n. pr. v Luzernu na takozvanem ledenikem vrtu, katerega so našli leta 1872. Ta največji kotel tega vrta je deset metrov globok in na vrhu osem in pol metrov širok. Ti ledeniški kotli so zanesljiva znamenja, da je bil Luzern nekdanj pokopan pod ledenikom. Pogosteje se nahajajo drugi sledovi nekdanjih ledenikov, namreč groblje po krajih in po koncih nasutega kamenja, pa tudi ledeniški obruski in ogledki.

Taki sledovi, katere nahajamo na mnogih krajih daleč od sedanjih ledenikov, nam kažejo, da so se ledeniki v predzgodovinskih vekih razprostirali veliá bolj na široko kakor dandanašnji, pokrivali so celo mnogo več sedaj zmerno toplih dežela. Po takih znamenjih se je spoznalo, da so se ledeniki po švicarskih Alpah in po Pirenejih v predzgodovinskih dneh razprostirali dosti širše nego sedaj.

Alpski ledeniki so nekdanj segali na severni strani do Monakova, na severovzhodni do Dunaja, na jugu do jezera Garda in na jugozahodu do Lyona in do Nizze. Pa tudi več drugih pokrajin, ki v zgodovinskih vekih niso nikdar imele ledenikov, so jih imele v predzgodovinskih časih: Vogezi n. pr., Črni les, Rudne gore, Škotska in Anglija.

V našem življenju je vse relativno. Tako je tudi svoboda relativen pojem. Če bi bila absolutna svoboda mogoča, bi bila vsa vprašanja o njej teoretično kmalu rešena. Toda absolutna svoboda je utopija, nemogoča, nedosežna, neizvedljiva reč. Absolutno svoboden bi bil človek, ako bi vse svoje življenje lahko uravnal povsem po svoji volji in le po svoji volji; ako ne bi nobena druga moč in sila vplivala ne na njegovo mišljenje, ne na njegova dejanja; ako bi bili vsi njegovi sklepi rezultati njegovih lastnih, le iz njega samega zajetih predpostavk in njegovih samo v njegovi glavi sprednih miselnih vezi; ako bi bile njegove moči tako velike, da bi vsako njegovo voljo lahko uresničevali in ako ne bi bilo nikjer nobene sile, ki bi mogla ovirati njegovo voljo in njegovo največje ali najmanjše dejanje.

NE POZABITE NA
— VESELICO —
SLOV. SOC. KLUBA ŠTEV. 1
NA ZAHVALNI DAN
S KRASNIM PROGRAMOM.

O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh.

Načrtal dr. H. Dolenc.

Ko se gobarji na večer vrnejo k bajti in se okoristijo vsak s svojo bomo večerjico, pride na vrsto obrezovanje nabrane gobe. V to služo oster nožiček, s katerim se odrezuje od gobe lesovina, takozvani obrunki. In teh obrunkov se v teku let, kakor sem že prej omenil, toliko nabere, da je na sežnje okrog bajte le obrunek in strhlenina. Pri tem delu pridejo na vrsto tudi vse bolj zanimive dogodbe, ki jih podaja gozdna narava. Ko sem bil jaz gost gobarjev, se je razgovor podaljšal tudi čez obrezovanje; pušil se je tobak iz malih pipic, kakršne služijo gobarjem, in kar sem imel s seboj za priboljšek, se je vrstilo v krogu. Skoro največ sta vedela povedati stari Pirec in pa stari Storšek, ki sta bila tudi lovca ob svojem času. Pirec ni nikdar pozabil povedati, kako je v Pogači nad Ložem ustrelil jelena: "Še mlad in krepak sem bil in imeli so me bolj za poganjača. Nekega dne pa, ko se je zanesla vest v mesto, da je jelena slediti v Pogači, smo se naglo zbrali, kar nas je bilo za to, in tudi jaz sem dobil staro enoeco, ki se je še na kamen sprožila. Menili so, da bomo jaz kar tako za strah in da ne znam nič pomeriti, ker niso vedeli, da sem semtertja izmaknil očetovo puško in z njo pohajal in kreljal po Pogači in Sredi. Pustili so me na robu, kjer se vežeta Pogača in Sre-

da, in ko je bilo proti vrhu zastavljeno, so se oglašili poganjači. Komaj se to zgodi, že zagledam jelena, ki ni zavil po strani in proti vrhu, kakor se je ukrepalo, ampak nesel se je naravnost proti meni. Privzdignem pušo, in ko je prišel kakih trideset korakov vstric mene, sem mu nameril naravnost na pleče in stisnil. Velik skok je naredil in zavil na levo. Le malo sem obstal, in ko je izginil, sem šel pogledat na strel in že po prvem skoku sem zapazil krvav sled na snegu. Zaklicem sem tovarišem, šli smo za sledom in v hrastju nad Mavrovo dolino je že ležal jelen." — "Res je bilo tako," je pristavil stari Soršek; jaz sem bil takrat za poganjača in ta, ki je nad menoj poganjal, se je prehitro oglašil, in zatorej se je jelen premaknil navzdol, a ne proti vrhu, kjer so stali stari, izurjeni lovec." — "Saj je prav prišel," smo rekli mi poslušalci v zadoščenje Pirečevi nekoliko užaljeni za sluzi in v pomirjenje Storškove vidne pikrosti. Pirec in Storšek sta si bila oba kot tihotapska lovca drug drugemu dostikrat na poti.

Razgovor o jelenih je bil, posebno zame, zanimiv in kar po malem sem dihal, ko je jel praviti Iskra, kaj se je njemu s to živaljo pripetilo: "Prehajal sem pod Tivro v žlebu; nad menoj proti

vrhu je bil drug gobar. Kar začujem šum, kakor bi bil ves Snežnik proti meni dihnil, in obenem sem bil sredi ubéglih košut in jelenov. Že sem mislil, da sem vse prestal, kar se pridrevi naravnost do mene jelen s strašanskimi rogovi. Šele tik pred menoj me zapazi, in ne da bi se bil pristavil, je planil kvišku in čezme, da sem kar vsega nad seboj videl." — "Jelena se vendar nisi bal", omeni Pirec proti pripovedovalcu, ki mu je še spomin obudil znake prestane osuplosti, in vsak se je nekoliko namuzal skoraj da oprovrgljivi opazki Pirečevi in zavestni obrambi Iskre, ki je omenil, da ga ni človeka, ki ne bi se nekoliko prestrašil take kar nepričakovane prikazni v gozdi. — "Res je, res," je pristavil Opek; "čudno je videti jelena, ko se spusti navzdol in po kakem šibju z rogovi po hrbtu, da mladovje kar vihra, in čudno je, da se žival ne zaplete. Proti meni sta se nekeč podila dva taka rogača po Lepem dolu in že precej sta bila od mene, ko je šibje še vihralo in se čulo še sopenje, a živali že ni bilo več videti. Pa kaj bo jelen, to je plaha žival in človeka le preseneti, toda meni se je pa druga pripetila: Bilo je na Velikem Mogočnjaku, ko sem po nakleščemnem drugu si pomagal na visoko šibo in do gobe.

Že spehan sem bil in hotel sem se ravno doli spu-stiti, kar začujem rohnenje pod seboj, in ko pogledam dole, zapazim medvedko z dvema mladice-ma. Oprimem se debela še bolj in poslušam mrmranje. Kar se kosmatinka poprime debela in se vzpne, kakor bi hotela zlesti k meni. Čudno mi je postajalo pri sreč in z vso silo sem jel vpiti: "Kje hoj! kje hoj!" in udaril sem s sekiro po debelu. Malo je to pomagalo, kajti zver je toliko odneha-la, da se je polotila mojega klobuka pa črevljev, katere sem bil spustil pod drevesom, in še bolj sem se zbal, da bi moral bos in gologlav se vrniti proti domu. "Kje hoj! kje hoj," sem jel zopet vpiti, ker so me tudi že moči zapuščale, ko sem visel na objemem debelu. Ne vem, kako bi se bila stvar končala, da se nista mojega silnega vpitja zbal mladici in se jela pomikati v goščo, za nji-ma pa medvedka. Potan sem bil do niti, ko sem zlezal zopet do tal, in brez obotavljanja sem odnesel črevlje, klobuč in vrečo v drug kraj. Šele čez precej časa sem šel pobrat tudi gobo."

Glazen smeh je spremljal konec Opekovega pripovedovanja, ki je še vedno mrmral: "Ti pošast grda, kako me je prestrašila!" (Dalje.)

A. Mitchell Palmer, varuh lastnine tujecev, je podal sledečo izjavo, ki odstranjuje vse dvome:

Glede "trading-with-the enemy act" postave vlada nekako nerazumljivo z ozirom na državljanje ali podanike Nemčije ali njihovih zaveznikov v Ameriki. Tnek osebe niso vštete pod besedami "sovražnik ali zaveznik sovražnikov", kateri izraz se rabi v postavi. Hranilni vloge v poštni hranilnici Združenih držav, ki so last takih oseb, niso poverljive za plembi vlade in ne bodo potentna-ke zasežene od "varuha lastnine tujecev" ali da bi se nasledovali vložniki na kak način.

V bližini Panama, Ill., so našli v nekem kornzem polju na tisoče odprtih pisem, katera so po večine vsebu-vala denarne nakaznice oziroma denar. Preiskava je dognela, da je bilo dne 29. septembra ukradenih več yreč pisem iz poštnega vlaka. Tatovi so skrili vreče v ko-

ruzo, kje so preiskali pisma. Državni tajni policaji so na delu, da najdejo zločince.

Pre dkratkim se je uprizerila v Ameriki velika agi-tacija, da se sprejme meterski sistem. Vojna nas je naučila spoznavati pojme kot milimeter, centimeter, kilo-meter in tako naprej. Ugotavlja se, da je metriski sistem veliko boljši in popolnejši kot pa oni, ki je v navadi v An-gliji in Ameriki. Angleži sami so se pričeli zavedati tega dejstva in pričelo se je s sličnim gibanjem v Angliji kot se je vršilo že preje v Ameriki.

Neki angleški inženirski list, ki se zavzema za spre-jem meterskega sistema, ugotavlja, da se je od leta 1840 naprej pridružil 34 dežel francoskemu standardu merje-nja in da ni niti en narod v tem času sprejel angleške me-re. Izjavlja se tudi, da se ni v tem času uveljavilo nobe-nega drugega novega emrlnega sistema. Meterski sistem

je v svojem ustroju tako priprost in lahko umljiv, da je vsaka izpolnitev nemogoča ter sploh nepotrebna.

Iz Londona poročajo, da delajo v botaničnem vrtu zanimive poizkuse, da bi z električno lučjo pripravili evetlice do hitrejega razvoja. Tir ure ponoči se gibljejo ogromne obločnice v določeni smeri preko paradižnikov, fuhaj, geranij, hrizantemov. Zanimivo je, da se pa-ridžniki razvijajo pod žarki električnih svetilk tako ugodno, da rade mnogo ranje in obilneje plodove, kakor navadni paradižnik, k jh obseva solnce.

Glavna masa volilcev pripada delavskemu razredu. Ako bi imela enotno voljo, bi morali biti prihodnji kongres delavski in prihodnja vla-da delavska. Stvar je tako enostavna, da bi jo mo-

ral razumeti najpriprostejši um. Pri volitvah od-ločuje večina; ako je ta večina delavska in glasu-je složno, mora zmagati.

Iz Washingtona, D. C., se poroča: Združene države so napravile prvi poskus, da postavijo žen-ske za pismonoše. V glavnem mestu sta nastav-ljeni dve ženski, in ako se pokaže, da sta sposob-ni in kompetentni, bodo ženske nastavljene tudi drugod. Ena teh prvih pismonoš je vdova nekega bivšega pismonoša, druga pa je žena nekega pis-monoša, ki se sedaj nahaja na fronti.

ŽIVE SLIKE
DNE 29. NOVEMBRA
V NARODNI DVORANI

Socialno zakonodajstvo v Švici.

Švicarska republika, ki je v marsikaterem o-
gledu zelo napredna država, je dolgo zaostajala za
drugimi državami v eni izmed najvažnejših soci-
alnih reči. Za delavstvo namreč ni bilo nikakr-
nega zavarovanja za slučaj bolezni in nezgod.
Postala je popolnoma proste roke privatnim ka-
pitalistom, ki so pa seveda zelo malo brigali
za zboljšanje delavskega položaja. Šele leta 1914
je prišel v veljavo novi zakon o delavskem za-
varovanju.

Tudi v Švici je donela stara pesem, ki se po-
navlja vsepovsod. Socialistično organizirano de-
lavstvo se je potegovalo za socialne reforme. Ne-
zavedno delavstvo se je dalo pri volitvah prego-
varjati od meščanskih strank, volilo je njih kan-
didate, in ti so, ko so bili izvoljeni, v interesu ka-
pitalistov zametavali socialistične zahteve. Za-
stavniki privatnih zavarovalnih društev so se z vse-
mi štirimi upirali državnemu zavarovanju, kar je
bilo z njihovega stališča seveda razumljivo. Pet-
krat se jim je v družbi s kapitalističnimi podjet-
niki posrečilo premagati zavarovalniško predlo-
go, dokler ni povečani razmah delavskega giba-
nja in tehnični napredek s svojimi posledicami
prepričal tudi to gospodo, da se ni mogoče traj-
no upirati takim zahtevam in da je vendar le bo-
lje nekoliko odnehati, kakor pa se podajati v ne-
varnost hujših bojov.

Druga važna socialna reforma za švicarsko
delavstvo je izprememba tovarniškega zakona,
ki je bil sklenjen leta 1884 in čigar določbe so
postale tekom časa popolnoma neprimerne. Za to
reformo so se zelo trudili tovarniški nadzorniki,
ki so že leta 1904. predložili vladi načrt za revizi-
jo zakona. Vlada je potem izdelala nove predlo-
ge, o katerih se je posebna komisija posvetovala
z zastopniki delavcev in delodajalcev.

Novi zavarovalni zakon služi v nekaterih o-
zirih drugim državam lahko za zgled. Namesto
prejšnjega prostovoljnega zavarovanja je vpe-
ljano obvezno zavarovanje, ki se pričinja za slu-
čaj bolezni z 18. letom in velja za vse delavce do
60. leta. Zavarovanju je podvržen vsak, kdor ni
manjše tritisoč frankov letnega dohodka. Razum
tega obsega zavarovanje tudi kmečko
ljudstvo in porodnice.

Bojniška blagajna si lahko izvoli svoje
zdravnike in lekarne in sklene z njimi pogodbo.
Ako zahteva bolnik v izrednih slučajih drugega
zdravnika kakor blagajniškega, se mu povrnejo
stroški. Ako je član najmanj leto dni delal na
enem mestu in se vsled izpremenjenega dela pri-
javi drugi blagajni, mu ni treba plačati vpisnine
in je takoj opravičen do vseh zavarovalnih kori-
sti.

Za podporo je določeno: Zdravnik in vsa
potrebna zdravila, ali pa najmanj 1 frank na
dan v prvem letu. Važen za praktično izvrševanje
reforme je prispevek vlade, ki je prvo leto
znašal več kakor pet milijonov frankov. Razde-
ljen je prispevek naslednje: Za vsakega zavarov-
vančevega otroka izpod 14 let 3.50 fr.; za vsakega
moškega člana 3.50 fr.; za vsakega ženskega
člana 4 fr., povrh tega so posebni prispevki, n. pr.
20 frankov za vsako porodnico, 20 frankov za
vsako mater, ki je 10 tednov v postelji. Za vsakega
člana v oddaljenih vaseh, kamor se mora
zdravnik posebej peljati, je prispevek zvišan na 7
frankov.

Uprava je sestavljena iz dveh tretjin delav-
cev in ene tretjine podjetnikov, ima torej pre-
težno delavski značaj. Prispevkov razun vladnih
subvencij plačujejo podjetniki eno, delavci pa
dve tretjini.

V vsakem oziru pomeni novi zakon velik na-
predek napram prejšnjemu stanju, ko je bil po-
nesrečen delavec odpravljen z žalostno bagatelo.
Sedaj dobi v slučaju trajne poškodbe dosmrtno
rento na podlagi rezultata zdravniške preiskave.
Prve tri dni ima pravico do zdravnika in zdravi-
lil, potem pa 80 odstotkov svoje plače. Prispevek
znaša 40 centimov na mesec, ostalo morata do-
plačati podjetnik in država.

Za slučaj nezgode je lahko zavarovan vsak-
do, tudi tujec in kmet, če znašajo njegovi do-
hodki manj kakor 3000 frankov na leto.

V smrtnem slučaju se plačata zaostala do
60 procentov podpore (na otroka do 16 let 15 od-
stotkov). Pri popolni spodobnosti za delo znaša
podpora do 100 frankov. Če ima delavec 2000
frankov letnega dohodka, pa se zmanjša vsled
nezgode njegova sposobnost za delo za 10 odstot-
kov, znaša njegova renta 1400 frankov, ali obre-
sti od kapitala 35,000 frankov.

Za revizijo tovarniškega zakona se je delav-
stvo šestkrat bojevalo, dokler ni naposled pri-
stisk socialističnih zastopnikov izsilil te reforme.
Idealna pač niti ta reforma ni. Ko je vlada že
izdelala svoj načrt, se je vodil oster boj med za-
stopniki delavcev in delodajalcev. V prvi vrsti je
bil predlog o koalicijski pravici, kateremu niso
buržvazni zastopniki dali svoje sankcije, boječi
se razširjenja delavskih organizacij.

Iz zavarovalno tehničnih razlogov je bil za-
vržen predlog, da bi veljal tovarniški zakon tudi
za male obrtnike. Zanje bo baje izdan poseben za-
kon. Postavodaja o koalicijski pravici pa ostane
prepuščena kantonskim zastopom kakor doslej.
Tudi zakonito znižanje delavne dobe na 9 ur je
bilo zavrnjeno.

Kljub temu prinaša zakon marsikatero zbolj-
šanje. V prvi vrsti je odpravljena odškodnina, ki
jo je prej delavec moral plačati, ako je pokvaril
orodje, katero je rabil. Prej je moral kot "glo-
bo" plačati dvojno ceno; za druge nezakrivljene
škode je moral pogostoma plačati več kakor po-
lovyico svojega zaslužka. To je sedaj izpremeje-
no. Za kazni do 25 centimov mora podjetnik iz-
kazati, zakaj se iztirjavajo; v nobenem slučaju
ne sme globa presegati tretjine mezd. Maksi-
malna delovna doba znaša po zakonu 10 ur na
dan; če je sobota popoldne prosta, sme znašati 10
ur in pol.

Za ženske, ki imajo domačijo, mora biti sobo-
ta popoldne prosta. Vpodjetjih, kjer se menjajo
delavske partije, velja 8 urni delavnik; v posebnih
slučajih sme zvezni svet iz gospodarskih raz-
logov dovoliti dve partiji po 10 ur. Odmori mo-
rajo trajati ob osemurnem delu po pol ure, ob de-
seturnem po eno uro, ob dvanajsturnem po pol-
drugo uro.

Za čezurno in praznično delo se mora plača
zvišati za 25 odstotkov.

Delo se ne sme odpovedati:
1. V dobi nezakrivljene nesposobnosti za de-
lo v slučaju nezgode ali bolezni do 4 tednov;
2. V dobi obvezne vojaške vaje.

Mezde se morajo izplačevati najmanj v
štirinajstih dneh in sicer ob delavnikih. Zadržati
se sme kvečjemu 6 delovnih dni. Pogodbe, da
zapade na tak način pridržan denar, če se preki-
ne delovno razmerje, so neveljavne. Za porabo
delovnega prostora, orodja itd. se ne sme nič od-
bijati od plače. Surovine in pomožni material se
sme delavcem računati le za režijsko ceno; to ve-
lja tudi za pokvarjen material.

Mladostnim delavcem mora biti omogočen
šolski obisk. V 17. in 18. letu imajo pravico, da
obiskujejo po 5 ur na teden strokovne šole, ne
da bi se jim za to smela podaljšati delovna doba
ali pa prikrajšati plača.

Za državne delavnice je ustanovljena poseb-
na nadzorna komisija treh članov, izmed katerih
mora eden biti delavec. Za reševanje delavskih
pritožb so dodani še štirje člani, med katerimi
morata biti dva zastopnika prizadetih delavcev.

Lastniki tovarn so dolžni, da uvedejo vse
varnostne naprave za preprečenje bolezni in nez-
god.

Mnogo je v tem zakonu še pomanjkljivega;
nova mehiška ustava ga je na primer znatno pre-
hitela. Vendar je izdatno zboljšal prejšnje raz-
mere! delavstvo pa mora spoznati, da bo doseglo
več izboljšanja le s svojim bojem.

Obupni klici v Avstriji.

Pod naslovom "Zbirajte kosti!" in "Prekri-
bite se s krmom!" piše starokrajsko časopisje sle-
deče:

V mirnih časih smo dobivali iz tujine dovolj
surovin za pridobivanje olja za mazanje, mila
itd. Naša industrija pridobiva sedaj kostno tol-
če, kostno olje in klej in bi mogla zahtevam po
milu, olju za mazanje, kleju itd. zadostiti le, ako
j oddamo vse kosti, ki jih doslej še vedno v ti-
soh gospodinjstvih neporabljene mečejo stran.

V Avstriji se tako vrže proč najmanj štiri
tisoč vagonov kosti. Naša industrija pa danes
pridobi že iz 3000 vagonov kosti poleg znatnih
možnih tolče in kleja še 1,800 vagonov kostne
moke, ki zadostuje kot izvrstno fosforatno gnoj-
ilo za dovoljno pognojitev 100,000 oralov njiv.

Teža gnojila pri nas sedaj silno primanjkuje.
Z omenjenim gnojenjem bi si pomnožili pridel-
ke na žitu za več kot 47,000 vagonov ali 470-
000,000 kilogramov.

Pomagajte vsi, da pridobimo več tolče, več
umetnega gnojila in več kleja! Kostni ponudite
nabiralec za kosti! Pomagajte hraniti in var-
čevati!

Danes drda morda več vlakov po progah,
se suče več strojev po raznih obratih kot pred iz-
bruhom vojske. Za mazanje teh se potrebujejo
velikanske množine olja. Ker je dovoz surovin za
pridobivanje tega iz tujine nemogoč, se mora
v to svrhu porabljati razno drugo dobro olje, ki
zato ne pride v korist prehrani.

Zato nabirajte kosti, ki jih je itak prepove-
dano metati proč ali jih žgati.

Iz enega kilograma kosti se danes pridobiva
osem do deset dekagramov tolče in 60 dekagra-
mov kostne moke, ki je izvrstno umetno gnojilo,
katerega našim kmetovalcem silno primanjkuje.
Ponudite tedaj kosti v nakup domači nakupoval-
nico za kosti, ki jih odda centrali za kosti na Du-
naju.

Z oddajo kosti pomagata državi tudi dobav-
ljati glicerina, ki je potreben za napravo razstre-
lil, pomagajte pa ob enem varčevati z užitno mast-
jo in oljem ter pomagata tudi, da kmet žanje
boljše in več žita.

Zbirajte cunje, kosti in črepinje!
Iz kosti pridobiva industrija dandanašnji
znatne množine tolče, glicerina in umetnih gnoj-
il. Dobljena tolča služi kot olje za mazanje, kot
surovina za izdelovanje sveč pomaga varčevati z
jedilnimi olji in mastjo.

V vsakem okraju naj bi se zato zbirale ko-
sti, ki jih potem porazdeli centrala za kosti na
Dunaju na tozadevne tovarne.

Nabiranje kosti nudi dober zaslužek. Z vsa-
kim kilogramom pridobljene kostne tolče re-
šimo prehrani 1 kilogram jedilne tolče (masla,
masti, koruznega olja, makovega olja, rapso-
vega olja itd.)

Dalje je čitati:
Skoraj povsod po naših krajih je bila letos
košnja slaba oziroma zelo slaba.

Za vojaštvo je treba oddajati velikih množin
krmne in tako si lahko vsak slab računar izračuna,
da bo šla letos s krmno precej trda. Zato naj vsa-
kdo, ki mu grozi pomanjkanje sena za zimo, že
sedaj skuša žival prekrmiti in preživeti z drugimi
krmili in pašo, da si seno in deteljo prihrani za
zimo in lačno pomlad.

Nihče naj se ne pomišlja in naj se nikar ne
zanaša na kaka močna krmila, kajti teh je že se-
daj silno malo in jih je kaj težko dobiti, v naj-
hujšem času pa tudi teh krmil — ne bo!

S steljo je isto. — Suša je vzela vse! Pripra-
vite si tedaj stelje od drugih gozdnih rastlin, od
vejevja iglatega drevja, nagrabite listja, porab-
ljajte žaganje, šoto, kjer jo imate, v nekaterih
krajih pa bo stelje tako primanjkovalo, da bo
treba si pač pomagati z zemljo.

Zaradi varčevanja s senom si naj vinograd-
niki že sedaj pripravijo rezja, ki si ga morejo na-
pravljati že tako sedaj, kajti grozdje je že dokaj
zrelo in mehko.

Povsod naj si kmetovalci pripravljajo tudi
listja za krmno, četudi je že precej pozno. Naj-
boljše, najnežnejše je pač ono listje, ki se pri-
pravi za krmno že v juniju in juliju in je tudi naj-
izdatnejše, vendar bo v sili tudi pozneje naprav-
ljeno listje istotako prav dobro došlo.

V ta namen je treba rezati drobnejše vejice,
kakor svinčnik debele, in jih povezati v tako -

zване vejnike. Dobro so se obnesli od topola
(jagnjedi), lipe, jesena, vrbe in jelše napravljeni
vejniki; v nekaterih krajih si jih napravljajo
tudi od leske in od hrasta.

Po Gorenjskem, zlasti v škofjeloškem okraju
delajo kmetje vejnike navadno med Šmarnimi
mašami in trdijo, da tedaj napravljene vejnike,
oziroma listje žival prav posebno rada je.

Dobro posušeno listje od topole je vsaj toll-
ko vredno kot srednje vrste seno, četudi ga zbl-
ramo šele v septembru in oktobra. Kdor more,
naj si napravi vsaj toliko listja za krmno, kolikor
je moral oddati seno za vojaštvo, in naj računa
na možnost, da se bodo morda zahtevala že po-
zimi ali na pomlad počet nove datvatve.

Nabiranje listja za krmno tedaj ni važno samo
za onega, ki ve, da mu bo krmne primanjkovalo,
ampak tudi za onega, ki misli, da bo morda iz-
hajal.

Končno je tudi treba vedeti, da živini ni po-
kladati toliko sena v jasli, da šari z njim in ga
raztresa, ampak je porcijo odmeriti za vsako
žival posebej, s čemur homo potratno zelo omeji.

Tudi šole naj navajajo otroke, da nabirajo
lipovo listje, dalje kostanj, žir, akacijevo in lipo-
vo evetje in podobne stvari, ki jih je sedaj kaj
lahko prodati.

Dandanašnji v veliki naravi ni skoraj nobe-
na stvar tako majhna in brezpomembna, da se je
ne bi dalo v splošno korist izrabiti.

Ivan Cankar

Hlapec Jernej in njegova pravica.

To povest vam pripovedujem, kakor se je po-
resnici vršila z vsemi svojimi nekrščanskimi kri-
viciami in z vso svojo veliko žalostjo. Nobene la-
ži ni zraven, nič lepih besed in nobene hinavščine.
Obstrmeli so ljudje na Betajnovi in so plahi po-
vesili glave, zakaj vzdignilo se je na hribu in je
stopilo v dolino kakor črna smrt. Velika in tiha
senca je stopila v dolino: glava teman oblak, no-
sena silne jagnedi na loki; svetla kosa, na rami slo-
neča, pa se je bleščala tja do Ljubljane.

Starega Sitarja so pokopali; Bog mu daj ne-
besa, blag človek je bil. Zvon je odzvonil, župnik
je je preoblekel, pogrebeli so se napotili v krmno.
Sedli so za dolgo mizo pri Stržinarju, vsi črno ob-
lečeni, resni in zamišljeni, ženske objokane; hla-
pec Jernej, dolg, star in siv, kakor je bil, je se-
del na klop pod oknom; otrli si je čelo z rdečim
robcem in je zavzdihnil.

"Vsi pojdemo; jaz, mislim, bom prvi stopil
v njegovo gaz!"

Pa je rekel mladi Sitar:
"No, Jernej, ti pa sediš tam široko in ošab-
no, kakor gospodar! Kdo je dedoval, ti ali jaz? Prvo besedo si znil, prvi nisi!"

Jernej se je veselo nasmehnil in je veselo po-
gledal.

"Zmirom si bil norčav in poreden, pa tak o-
staneš. Tone! Meni pa se prav in dobro zdi, da te
ni potrla bridkost — moškino vino, solze ba-
bam!"

In je točil in je vzdignil kozarec, toda nihče
ga ni vzdignil z njim.

Jernej je postavil kozarec na mizo, še pre-
den se ga je dotaknil z ustnicami. Gledal je osu-
pel gospodarja in družino in je videl same čemer-
ne obraze.

"No, kaj?"

Leglo mu je na srece kakor težek mraz. Ne iz
ust ne iz oči ni bilo odgovora.

"No, kaj? Ali sem zašel med meštarje in
cigane, da me gledate in nič ne govorite? Ali se-
dim z našo družino, ali z iblajtarji, ki snujejo,
kako bi me ukanili?"

Trikrat se je ozrl Jernej po družini, od obra-
za do obraza; nato je prijel kozarec in je izlil
vino v steklenico; počasi in dolgo je izlival, ker se
mu je roka tresla. Nato je vstal, pa odkril se je
in je držal klobuk z obema rokama. Dolg in u-
pognjen je bil, ko je stal za mizo; kakor je bil
upognjen, se je s sivo glavo skoro dotikal začrne-
lega trama na stropu; stal je tam, lica zgrbljena,
zagorela, za silo obrta, oči žive in vedre pod ko-
šatimi obrvmi.

"Ni lepo od tebe, gospodar, tudi od vas ni
lepo, družina, ljubi moji, da mi ne privoščite kap-
lje vina na pogrebščini! Bog vam blagoslovi obil-
no, kar boste jedli in pili, nisem vam zaviden! Če
ste naredili novo postavo, ubogal jo bom; mladim
kruha, starem kamen; zdravim ribo, bolnim ka-
čjo; spočitim jajce, trudnim škorpipjona! Ne so-
di hlapecu, da bi razdiral, kar je ustanovil gospo-
dar!"

Mladi Sitar, nagel človek, je zardel od srda.
"Ni nam sila tvojih pridig, Jernej! Če ti
vino ne diši, Boga s teboj!"

"Ošaben si, Jernej, gospodarjev gospodar!"
je rekla Sitarica.

"Narobe hiša, kjer sedi hlapec na zapečku
in briše škornje ob gospodarjev hrbet!" je rekla
tašča.

"Narobe voz, ki ga vleče gospodar, hlapec pa
drži vajeti!" je rekel svak.

"Narobe kmetija, kjer orje gospodar, ko se hla-
pec v senici ščepiri!" je rekel sosed.

In ko so rekli, se je Jernej še enkrat pri-
klonil.

"Pametno je, kakor ste povedali in nič kri-
vice ni v vaših besedah. Zatorej vam blagoslovi
Bog jed in pijačo, meni pa mirno vest in življenje
brez greha!"

Tako je rekel hlapec Jernej in je pljunil na
prag in je šel.

II.

Šel je naravnost po stezi čez polje, ob po-
toku, ki se je skoro usehel gubil v belem pesku.
Vroč in tih dan je bil v maju; blizu je bila pre-
zgodnja nevihta, tam že za zeleno goro; vse je
molčalo na loki, na polju, zemlja se je bala nez-
gode in si ni upala dihati.

Ko je ugledal Jernej od daleč, tam pod
klancem, belo hišo z zelenimi okni, in hlev in ske-
denj in kaščo, se mu je storilo težko pri sreč. Tam
ni bilo ne za pest prsti, na kateri bi se ne bil
poznal trud njegovih rok, njegovega čela pot. Ži-
vi človek v hiši leto dni, živi deset let in štiri-
deset let — in glejte, ljudje božji, hiša mu je
podobna, kakor brat bratu in ljubezen je med
njima. In kadar pojde v daljne kraje po nemi-
lem ukazu, bo jokal po hiši bolj, kakor po bratu
in bolj, kakor je nekoč jokal po materi.

Jerneju se je zazdelo, da ga tista zelena okna
ne pozdravljajo več tako prijazno, kakor so ga
pozdravljala zmirom; in da je na hiši, na vsem
belem domu, kakor tiha bridkost vdove.

Bridkost pa je podobna zrnu, ki rodi tisoče-
ren sad. Komaj vsejano v srece, se razraze ho-
hotno, tako da tolažbi ni več ne prsti ne soka.
In komaj užaljeno, je bilo srece Jerneju takoj vse
obteženo in močno žalostno.

"Kaj si storil, gospodar, s hudo besedo, kaj
si storil meni starcu? Zakaj si naredil, da je o-
srmočen in potr na zimo, ki ni poznal brid-
kosti ne v daljni spomladi in ne vse dolgo po-
letje?"

Jernej ni stopil v hišo, tudi na polje ni po-
gledal; šel je v hlev in je legel na steljo. Tam
je mislil take misli, kakršnih nikoli poprej.

— Štirideset let bo, tako je mislil, štirideset
in nič manj, ko sem prestopil ta prag. Bajta je
bila takrat, čemerna in ubožna, da je bilo go-

spodarja sram in hlapec. Pa je tekkel pot v po-
tokih, pa smo postavili dom, da je ženskam ve-
selje, moškim čast. Kdo ga je postavil? Vsi so
pomrli, trudni; ostal sem sam, poslednji gospo-
dar. Na prostrano, blagoslovljeno polje gleda naš
dom. Kdo je obdelal to prostrano polje, kdo ga je
razširil? Vsi so pomrli, ostal sem sam, poslednji
oralec, poslednji kosce... Glejte, čudo prečudno:
štirideset let je rodila jablan, vrta čast in gospo-
dar; pa pride tujec, pa bi izkopal jablan ter jo
presadil na kamen!... Glejte, čudo prečudno:
štirideset let je robotal, da bi postavil dom, s
svojim potom je pognojil polje in senožit; in ko
je dom stal, ko sta bila rodovitna polje in se-
nožit, pride človek — odkod pač pride? — in
pravi: nisi prvi! Ter ga spodi v hlev, sam pa se-
de na zapeček in si baše pipo!...

Tako je mislil Jernej in je vstal, otepel si
je steljo s črne pogrebe sukne in se je napotil
v hišo. Tam si je oblekel sukno, zlezal je na za-
peček ter si je nabasal pipo. Čudoma je minila
vsa potrlost: smehljaj se je in oči so mežikale
pod košatimi obrvmi.

Prišla je dekla v hišo.
"Dobro se ti godi, Jernej! Dan je zunaj,
vsi so na polju, ti pa sediš na zapečku!"
Jernej je vzel pipo iz ust in je nagubančil
čelo.

"Poberi se, baba! Komu ukazuješ?"
Dekla je zaloputnila duri.

"Kaj jo je zbudlo, ženščuro?" se je začudil
Jernej.

Pod večer, ko se je nebo pooblačilo, so se
odprle duri nastežaj. Na pragu je stal Sitar, ma-
jal se je nekoliko, postrani mu je visel klobuk
na uho. Jernej je gledal nejevoljno, ni vzel pipe
iz ust.

"Kdo je prišel?" je zaklicel Sitar.
Jernej je molčal.

"Kdo je prišel, vprašam?"

Počasi je vzel Jernej pipo iz ust in se je na-
smehnil.

(Dalje sledi.)

PROLETAREC
LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.
Lastnik in izdajatelj:
**Jugoslovanska delavska tiskovna
družba v Chicago, Illinois.**
Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo
leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo
\$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.
Oglasi po dogovoru. Pri spremembi
bivališča je poleg novega naznaniti
tudi stari naslov.
Glasilo slovenske organizacije Jugosl.
socialistične zveze v Ameriki.
Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja
lista in drugih nerednosti, je pošiljati
predsedniku družbe
Fr. Udovich, 1844 So. Racine Ave.,
Chicago, Ill.

PROLETARIAN
Owned and published every Tuesday by
**South Slavic Workmen's Pub. Co.,
Chicago, Illinois.**

Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

**NEMŠKI NACIONALCI NA
NA SLOVENSKEM.**

Ljubljanski "Slovenski Narod" piše:

V nedeljo 2. septembra so zborovali v Mariboru pod predsedstvom celjskega dr. Ambroschitza (Ambroziča) in ljubljanskega dr. Egerja delegati nemških volksratov iz Slovenske Štajerske, Koroske, Kranjske in Primorske. Zborovanje je počastilo tudi kočevski knez Auersperg, vdeležili so se ga nadalje poslanci Dobernik, Einspinner, grof Barbo in Markhl.

Objavljeni komunikacijski pravi, da se je na sestanku razpravljalo o političnem položaju, o jugoslovanskih zahtevah in o vprašanju narodne avtonomije. Konečno je bila sprejeta sledeča resolucija:

"Južnoavstrijski Nemci vstrajajo pri načelih velikomoevnega programa ter smatrajo, da so dan predpogoji za življenja zmožna Avstrijo le takrat, če se uresniči temeljna zahteva velikomoevnega programa ter ustvari enofurdržava z nemškim državnim jezikom, iz katere je izločiti Galicijo.

Južnoavstrijski volksrat naj ostreje protestirajo proti državnopravnim zahtevam jugoslovanske delegacije z dne 30. maja, za katere se dela razpoloženje med prebivalstvom šele v najnovejšem času. Ako bi se te zahteve uresničile, bi se morala monarhija ponizati v smislu naših vojnih sovražnikov v brezno zvezno državo, ki bi ne imela niti enotne armade, niti učinkovitega enotnega zastopstva na znanj. S tem bi bilo tudi na stotisoče Nemcev oropanih svoje dedne domovine, avstrijski Nemci bi bili izprti od dostopa k morju in od Balkana in vsled bojkota, ki bi bil; kakor kaže izkušnja, neizbežen, bi bila nemška industrija in trgovina potisnjena iz južnega gospodarskega ozemlja.

Nemški južnoavstrijski volksrat morajo brezpogojno odkloniti tudi narodno avtonomijo v okviru južnih kronovin, ker bi bila ta avtonomija korak k uresničenju samostojne jugoslovanske države. Naše parlamentarne zastopnike nujno pozivljamo, da brezpogojno preprečijo uvedbo narodne avtonomije (samouprave) v južnih kronovinah. Smatramo, da je ožja čuječnost in nasprotstvo proti novi vladi tem bolj dolžnost poslancev, ker pomeni imenovanje jugoslovanskega ministra-rojaka (štajerskega Slovenca dr. Iv. viteza Žolgarja) podpiranje načrtov jugoslovanskih voditeljev.

Zastopniki nemških volksratov izražajo nadalje svoje ogorčenje, da jugoslovansko časopisje hujška proti Nemčiji, naši zvesti zavznici in pomočnici.

V zvesti hvaležnosti se spominjamo hrabrih vojakov na fronti; nemški narod bo tudi v zaledju steril svojo dolžnost."

"Slov. Narod" dostavlja: Me sto polemike je morda najboljšje, ako konstatiramo, da nam je ta resolucija — dokument nemške prevdarnosti in pravičnosti — dobrodošla kot močna podpora v stremljenju za brezpogojno in neomejeno izvršitev našega narodnega deklaracijskega programa.

Kronična nadprodukcija.

Poleg periodičnih kriz, poleg časovne nadprodukcije, katere posledica je časovno uničenje vrednosti in zapravljanje moči, se razvija v kapitalistični družbi vedno silneje trajna nadprodukcija in trajno zapravljanje moči.

Videli smo, da neprenehoma napreduje tehnični prevrat; vedno je obsežnejši, kajti vsako leto osvoji kapitalistična veleprodukcija nove industrijske panoge, nove pokrajine; produktivita dela raste zato neprestano, in sicer vse hitreje in hitreje. Obenem napreduje tudi kopičenje novega kapitala. Čim bolj raste izkoriščanje posameznega delavca in številu izkoriščevanih delavcev (ne le v eni deželi, ampak v vseh kapitalistično izkoriščanih deželah), tembolj tudi raste množstvo nadvrednosti, tem večje bo tudi množstvo bogastva, ki ga more dati na stran vsako leto kapitalistični razred in ga izpremeniti v kapital.

Kapitalistična produkcija ne more obstati pri določenem obsegu; njeno neprestano razširjanje in neprestana razširitev njenega trga je življensko vprašanje za njo; prenehajaj je njena smrt. Med tem, ko se je v rokodelstvu in na kmetiji leto za letom enako veliko izdelalo in pridelalo in je produkcija praviloma rasla le v razmerju s prebivalstvom v predkapitalistični dobi, ima kapitalistični proizvajalni način že v naprej pogoj, da mora produkcija neprestano rasti; vsako zadržanje pomenja hiranje za družbo, ki je tem boleostnejše in neznosnejše, čim dalje traja. Poleg časovnih vspodbud, da se razširi produkcija, katere provzročajo časovne razširitve trga, najdemo trajen pritisk za razširjanje produkcije, ki pa prihaja iz proizvajalnih razmer samih, in ki, ne da bi ga provzročila razširitev trga, provzroča sam neprestano njega razširitev.

Ta razširitev pa v zadnjih desetletjih noče nič prav napredovati.

Res je polje, čez katero more kapitalistična produkcija svoj trg razširiti, velikansko; ne pozna lokalnih in nacionalnih plovov, sme si izi vsega sveta napraviti svoj trg. Za kapitalistično produkcijo pa je že ves svet majhen. Še pred sto leti so tvorile poleg zapadnih delov Evrope le razne primorske dežele in otoki v drugih delih sveta trg za kapitalistično industrijo, ki je bila v glavnem na Angleškem doma. Ali kako močna je bila trdna volja in lakomnost kapitalistov, njih predbojevnikov in pomagačev, in kako ogromna so bila sredstva, ki so jih imeli pri rokah, kaže to, da so cd tedaj vse dežele vsega sveta napolnjene z blagom kapitalistične, ne več samo angleške, ampak splošno evropske in severoameriške industrije tako, da so razen Kitajske na razpolago le taki trgi, na katerih se ne dobi nič več drugega nego mrzlca in pa — batine.

Obéudovanja vreden razvoj prevaževalnih sredstev omogoča pač cd leta do leta vedno boljše izkoriščanje vsakega trga, ali prav pri onih narodih, ki niso čisto divji, ki so razvili neko gotovo kulturo, neke gotove kulturne pogoje, dobiva trg vedno bolj drugo lice. Blago kapitalistične veleindustrije uniči povsod, ne le v Evropi, domača mala podjetja in izpremeni rokodelce in kmete v proletarce. To provzroči na vsakem prodajalnem trgu kapitalistične industrije dve važni izpremembi. Zmanjša nakupovalno moč prebivalstva in vpliva tako proti razširitvi prodaje na dotičnih trgih. Napravi pa si tudi tam — kar je še važnejše — s tem, da je ustvarilo proletariata, podlago za uvedbo kapitalističnega proizvajalnega načina.

Evropska veleindustrija si koplje s tem svoj lastni grob. Za njo pomeni od gotove točke razvoja započeni vsaka daljša razširitev trga novega konkurenta. Veleindustrija Združenih držav, ki ni mnogo starejša kot poprečna človeška starost; ni le od evropske popolnoma neodvisna, ampak celo stremi za tem, da si zase prisvoji vso Ameriko; še mlajša je ruska industrija, ki začenja vse velikanske kraje, ki jih Rusija poseduje v Evropi in Aziji, sama preskrbovati z industrialnim blagom; Vzhodna Indija, Kitajska, Japonska, Avstralija se razvijajo v industrialne države, ki bodo prej ali slej proizvajale že dovolj za svojo porabo. Kratko rečeno, zdi se, da se bliža trenotek, ko ne bo mogoče evropskega trga ne le več razširiti, ampak, ko se bo začel manjšati, zoževati. To seveda ne bo nič drugega, kot bankerot vse kapitalistične družbe.

Od nekaj časa sem pa medtem napreduje razširitev trga prepočasno za potrebe kapitalistične

produkcije; nastavlja se ji vedno več in več ovir, postaja ji vedno bolj nemogoče, da bi popolnoma razvil svoje produktivne moči. Dobe gospodarskega razcveta postajajo vedno krajše, dobe kriz pa vedno daljše, zlasti v starih industrialnih državah, kakor sta Anglija in Francija. Dežele, v katerih se še le kapitalistični proizvajalni način razvija, morejo imeti še daljše dobe prosperitete. Poleg njih so pa že kapitalistično mlade dežele, ki imajo pa že kratke dobe ravnosti in dolge dobe kriz, kakor Avstrija in Rusija.

Radi tega raste množstvo proizvajalnih sredstev, ki se bodisi ne dovolj, bodisi čisto nič ne izkoristijo, množstvo bogastev, ki nič ne koristijo, množstvo delavnih moči, ki ostanejo, ne da bi se izrabile. Tem ni prištejati le trum brezposelnih, ampak tudi vse one brezštevne in še vedno se množeeče parazite na teles udružbe, ki poskušajo, ker ne morejo biti produktivno delavni, bedno životariti na najrazličnejše, čisto na take načine, ki so povsem odveč, ki pa čisto zahtevajo prav veliko truda, to so: Mali posredovalni trgovci, gostilničarji, agentje, posredovalci; k tem spada dalje še cela ogromna množica članov tzv. lumpen-proletariata najrazličnejših stopinj tako višji in nižji glumači, zločinci, kot obrt izvršena prostitutcija s svojimi zvodniki in drugimi podobnimi eksistencami; dalje spadajo k tem številne čete onih, ki si jih posedujoči vdninjajo v svoje osebne službe; končno veliko množstvo vojakov. Neprestano naraščanje armad v zadnjih dvajsetih letih bi bilo komaj mogoče brez nadprodukcije, ki je dovolila industriji, da se je odrekla tolikemu številu delovnih moči.

Kapitalistična družba se začinja dušiti v lastnem preobilju; postaja vedno manj zmožna, da bi vzdržala polno razvitje produktivnih moči, katere je ustvarila. Vedno več produktivnih moči mora ležati nerabljenih, vedno več produktov neupotrebljenih; če ne bi bilo tega, pa bi šlo vse k vrugu.

Kapitalistični proizvajalni način, nadomestitev proizvajanja v malem s kapitalističnim veleproizvajanjem, čigar proizvajalna sredstva so združena kot zasebna last v nekaj malo rokah, čigar delavci so brezposelni proletarci, ta kapitalistični proizvajalni način je bil sredstvo, da je neskončno razširil skrajno omejeno produktivno silo dela, ki je bila lastna rokodelstvu in kmetikemu poljedelstvu. To pa je bila svetovno-zgodovinska naloga kapitalističnega razreda. Izvršil jo je s tem, da je obložil razlašene in izkoriščane ljudske množice z groznimi bolečinami, ali izvršil jo je. Ta naloga je bila prav tako svetovna potreba kot obe podlagi, iz katerih je izšla, namreč: Blagovno proizvajanje in z njim tesno spojeno zasebno lastništvo proizvajalnih sredstev in proizvodov.

Ali če je bilo to in obe njegovi podlagi zgodovinsko potrebni, ni zdaj več potrebno. Opravi kapitalističnega razreda izvršujejo vedno bolj plačani uradniki, veliko množstvo kapitalistov ima le še nalogo, da potroši, kar drugi izdelajo; kapitalist je postal pravtako odveč, kot je bil fevdalni gospod pred sto leti.

Da, se več. Kakor je bilo fevdalno plemstvo v osemnajstem stoletju, tako je danes kapitalistični razred že zapreka daljnemu razvoju. Zasebno lastništvo proizvajalnih sredstev je že zdavnaj prenehalo zagotavljati vsakemu producentu last njegovih proizvodov in prostost. Hitro že jadra k temu, da bo to last in to prostost odpravila za vse prebivalstvo kapitalističnih narodov; iz temelja družbo postaja vedno bolj sredstvo, s katerim se uničujejo vsi temelji družbe. In iz sredstva, ki je vspodbujalo družbo, da kar najhitreje razvije svoje produktivne moči, se je izpremenilo v sredstvo, ki silni družbo vedno bolj k temu, da trati in pušča v nemar svoje produktivne moči.

Tako izpremeni zasebna last proizvajalnih sredstev svoje prvotno bistvo v popolno nasprotje. ne le za producente malih podjetij, ampak za vsa družbo. Iz moči, ki je vodila družabni razvoj, postane povod, da družba propade, da bankrotira.

Danes se ne vpraša več, ali naj se hoče, da se zasebna last proizvajalnih sredstev vzdrži ali ne. Njena propad je gotov. Vpraša se le: Ali naj potegne tudi družbo s seboj v propad, ali naj se družba otrese tega pogubnega bremena, da more svobodno in nanovo okrepana iti dalje po poti, katero ji predpisujejo zakoni razvoja.

Dane se ne vpraša več, ali naj se hoče, da se zasebna last proizvajalnih sredstev vzdrži ali ne. Njena propad je gotov. Vpraša se le: Ali naj potegne tudi družbo s seboj v propad, ali naj se družba otrese tega pogubnega bremena, da more svobodno in nanovo okrepana iti dalje po poti, katero ji predpisujejo zakoni razvoja.

V veliki zmoti se nahaja tisti, kdor meni, da je močno mišično telo že znamenje zdravja in odporne sile. Mišice same na sebi imajo z zdravjem kaj malo opraviti, čeprav se ne da tajiti, da bi marsikdo moral imeti nekoliko boljše muskulaturo, nego je ima. Naše zdravje pa je odvisno od dobrega stanja našega vsega telesa, predvsem dihalnih in prebavilnih organov in onih krvnega obtoka. Mišičasti atleti niso navadno nič bolj zdravi od slabšičev, ker zaupajo več dela, nego ga penešajo njihovi drugi organi, na primer ravno sree. Prvi znaki škodljivih posledic so: Nabiranje maščobe in dušljivost, ki jih opažamo posebno pri rokoborcih in dvigalcih težkih roč.

DNE 29. NOVEMBRA
ŽIVE SLAKE
V NARODNI DVORANI.

• Bodoča država.

Zgodovina sveta še ne pomni, da bi mogla kaka revolucionarna stranka le predvideti, kajše svojevolično določiti, kakšne oblike naj vsprejme nova, od nje zaželjena družba. Za napredek je bilo že veliko pridobljenega, če se ji je posrečilo, spoznati tendence, ki so vodile v to družbo, tako da se je zavedala svoje politične taktike, in je ni samo slutila. Več pa se ne more zahtevati tudi od socialne demokracije.

Ni pa bilo še nikoli stranke, ki bi družabne tendence svoje dobe tako globoko preiskala in jih tako natančno pojnila kot ravno socialno-demokratična.

To ni njena zasluga, marveč njena sreča. Ima se zahvaliti za to dejstvu, da stoji na ramah meščanskega gospodarstva, ki je prvo začelo znanstveno preiskovati družabne stike in razmere, in ki mu je pripisati, da so se revolucionarni razredi, ki so porušili fevdalni proizvajalni način, veliko jasnejše zavedali svojih družabnih nalog, nego katerikoli revolucionarni razred pred njimi. Misleci socialne demokracije so pa pri preiskovanju družabnih razmer šli še globlje kot pred njimi meščanski ekonomisti. Marxovo delo "Kapital" je pripoznalo kot središče današnje gospodarske vede, in prav tako visoko, kakor stoji delo nad deli Quesnayja, Adama Smitha in Rikarda, stoji tudi socialna demokracija po nazoru in jasni svrhi nad nazori in svrhu revolucionarnih razredov h koneu 18. in v početku 19. stoletja. Če se socialna demokracija brani, podati v pregled spoštovanemu občinstvu propsekt države prihodnosti, tedaj nimajo meščanski pisatelji prav nič povoda, zasmehevati jo in sklepati iz tega, da ne vemo, kaj hočemo. Socialna demokracija vidi jasnejše v prihodnost kot so mogli tisti, ki so lomili kopje za sedanjo družbo in njene uredbe, to so ekonomisti in prosvetljeni, videti v svoji dobi.

Rekli smo, da more pač mislec spoznati tendence gospodarskega razvoja svoje dobe, da pa je nemogoče, da bi vedel za oblike, ki jih ta "zavzame". Pravičnost tega stavka dokazuje en sam pogled na obstoječe razmere. Tendence kapitalističnega proizvajalnega načina so v vseh deželah, kjer ta gospodari, eniniste; in kako so vendar različne državne in družabne uredbe različnih kapitalističnih dežel; kakšne so v Angliji, kakšne v Franciji, kakšne v Nemčiji in kakšne v Ameriki? Zgodovinske tendence delavskega gibanja, ki ga je porodil obstoječi proizvajalni način, so povsod iste, oblike pa, ki jih zadobiva to gibanje, so pa v vsaki deželi nesebne vrste.

Tendence kapitalističnega proizvajalnega načina so sedaj natančno znane. In vendar ne more noben reči, kakšne oblike bodo zadobile v 10, 20 ali pa 30 letih — predstavljamo se, če bodo tako

dolgo sploh obstajale. Mi naj pa podamo sliko družabnih oblik, ki pridejo po današnjem kapitalističnem proizvajalnem načinu! Tako se zahteva od nas!

Če zavračamo zahteve po predložitvi plana "Države prihodnosti" in pa vseh onih določil, ki jih bo treba za to "državo", a tem seveda ni rečeno, da smatramo vsako "sploh vsako razmišljanje o socialistični družbi za brezuspešno ali celo škodljivo. rezuspešno in škodljivo je le delati določene pozitivne predloge za uvedbo in organizacijo socialistične družbe. Predloge za določene utvare družabnih razmer se more napraviti le za okoliš, ki se ga more v času in prostoru pregledati in obvladati. Pozitivne predloge more socialna demokracija napraviti le za sedanjo družbo, ne pa za ono, ki šele pride. Predlogi, ki segajo preko sedanosti, ne morejo računati z dejstvi, pač pa le z izmišljenimi predstavami, zato so le sanje, ki v najboljšem slučaju ostanejo brez učinka. Če je njih stvaritelj nadarjen in pa dovolj delaven, da ž njimi vpliva na ruhove ljudi, tedaj vodi ta vpliv le v zmotu in v zapravljanjesil.

Zamenjati seveda pa ni s temi sanjarijami, ki jih je odločno pobijati, poizkusov, ki preiskujejo, kakšno smer bi smele in mogle zavzeti tendence gospodarskega razvoja, kakor hitro bi bile postavljene iz kapitalističnega na socialistično podlago. Ne gre se tu zato, da bi se iznašli "recepti za kuhinjo bodočnosti", ampak da se znanstveno predelajo rezultati, ki jih je prineslo preiskovanje določenih dejstev. Preiskovanja take vrste niso na noben način brez koristi, kajti čim jasnejše vidimo prihodnost, tem primernejše bomo uveljavljali svoje moči v sedanosti. Najpomembnejši misleci socialne demokracije so tako preiskovali in o uspehih poročali. V delih Karla Marxa in Friderika Engelsa je najti obilo rezultatov takih preiskovanj. ebel nam je podal v knjigi "Žena in socializem" plod svojih preiskovanj.

"Podobno delo je na tihem izvrševal vsak socialist zase, kajti vsakdo, ki si je nadel velik cilj, občuti potrebo, da je po možnosti na jasnem z razmerami, v katerih se bo ta mogel doseči. In ustvaril ter objavil so se najrazličnejši nazori, kakor je pač uplivala različnost gospodarskega razvoja, življenskega položaja, temperamenta, fantazije, poznanja drugih nekaptalističnih, zlasti komunističnih družabnih oblik. Te različnosti in protislovja ne motijo niti najmanje solidarnosti in edinstvenosti socialne demokracije. Naj bo podoba še tako različna, ki jo naš cilj različnim očem proža, samo da je smer enainista, po kateri gredo — enainista in prava — to je; za kar se gre.

(Konec.)

Naredba o eksplozivnih snoveh.

Vlada je izdala naredbo, na katero upozarjamo vse rojake, da se izogone eventualnim neugodnostim. Poročilo iz Washingtona pravi: "Vsaka oseba v Združenih državah, pri kateri se najdejo eksplozivne snovi po 15. novembru in nima dovoljenja od zvezne vlade, da sme imeti eksplozive, bo takoj aretirana in kaznovana z globo, ki naj ne presega \$5,000 ali pa z ječo do enega leta. V izrednih slučajih se kazni lahko raztegne na maksimalno globo \$5,000 in enoletno zapor.

To je ena glavnih točk, ki jih obsega vojna postava, katero je sprejel kongres in katero sedaj uveljavlja Biro za premogovnike in rudnike, kateri urad mora skrbeti, da se ta postava natančno izvršuje. Francis S. Peabody iz Chicago, dobro znani operator premogovnikov, ki je precej informiran o raznih eksplozivnih snoveh, je bil imenovan od tajnika za notranje zadeve, Lane-a, za pomožnega ravnatelja imenovanega biroja in ima pravico, da lahko porabi vse častnike Združenih držav, policijo, šerife, komstablarje in druge, da mu pomorejo natančno izvrševati določbe te vojne postave. Mestna policija bo še posebno pazila na vse one, ki imajo kakšen opravak z eksplozivi, za to potrebno licenco, katero

dobi pri za to določenem uradniku svojega okraja. Te licence se bodo dajale vsem izdelovalcem eksploziv, trgovcem, podjetnikom in delavcem, ki so opravičeni in zanesljivi.

Licence bodo nadalje dobili samo državljani Združenih držav in pa državljani onih dežel, ki so prijazne Združenim državam ali pa so naši zavezniki.

Podjetniki, premogarske družbe, rudarske družbe, delavci v kamnolomih in drugi, ki rabijo velike množice eksploziv, lahko izdajo te eksplozive samo tistim delavcem, ki imajo licenco. Če pa kateri delavec nima licence, pa lahko dobi eksplozive od svojega "formana" in ta licenca se imenuje "Foreman's licence".

Kupei dinamita, ko prosijo za licenco, morajo natančno naznaniti, zakaj bodo rabili dinamit, bodo odgovorni zanj in bodo morali vrniti ves dinamit, katerega niso porabili."

Vse to je jako važno in ker je kazni jako velika, svarimo rojake, da se pazijo in če morajo rabiti eksplozive, da si pridobijo potrebne licence in se tako varujejo kazni, ki je precej velika in občutna.

Mišice iz zdravje.

O znakih človeškega zdravja so večinoma razširjeni zelo napačni pojmi. Niti sportniki ne poznajo vedno pravih znakov telesne izmučenosti po težkih naporih in si s prenapenjanjem svojih sil veliko škodujejo. Navadno mislijo ljudje, da se lahko toliko časa brez škode napejajo, dokler lahko gotovo vajo, na primer vožnjo s kolesom, veslanje, tekanje, plavanje itd. izvršujejo, ne da bi čutili slabost in bolečine v mišicah. To je pa velika zmotā, osebno pri kulturnem človeku čigar različni organi so neenako razviti.

Mišičevje telesa je še najlaže umetno ukrepati in ga razvijati še naprej, zato dobe sportniki in telovadci prav lahko vstrajajo, krepko muskulaturo, ne dobe pa — da navedemo le ta slučaj — tej muskulaturi primernege, vstrajnega sreča. Pri njih se utrdi sree veliko prej, nego muskulatura. Če tirajo torej taki ljudje svoje vaje do popolne utrujenosti rok in nog, so s tem svoje mišice utrudili, sree pa preutrudili ter preselili. Če se to ponavlja, ima to za sree zelo slabe posledice.

Tudi na volj trenirani sportniki mora skrbno paciti na delovanje sree in pluč. Če začne žila zelo hitro biti, na primer 120krat v minuti, ali če

postane slaba, nepravilna, sunkovita, je treba takoj prenehati z vajo, dokler ne doseže spet normalne hitrosti (70 do 80 udarec v minuti). Tudi prehitro dihanje je treba regulirati, tako, da pride kakih 18 mirnih, srednje globokih dihtajev na minuto.

V veliki zmoti se nahaja tisti, kdor meni, da je močno mišično telo že znamenje zdravja in odporne sile. Mišice same na sebi imajo z zdravjem kaj malo opraviti, čeprav se ne da tajiti, da bi marsikdo moral imeti nekoliko boljše muskulaturo, nego je ima. Naše zdravje pa je odvisno od dobrega stanja našega vsega telesa, predvsem dihalnih in prebavilnih organov in onih krvnega obtoka. Mišičasti atleti niso navadno nič bolj zdravi od slabšičev, ker zaupajo več dela, nego ga penešajo njihovi drugi organi, na primer ravno sree. Prvi znaki škodljivih posledic so: Nabiranje maščobe in dušljivost, ki jih opažamo posebno pri rokoborcih in dvigalcih težkih roč.

Kako se ubija socializem.

NEKOLIKO ODGOVORA DR. JOSIPU GORIČARJU. — Etbis Kristan.

DOMAČA KOLONIZACIJA.

Če se v našem času govori o kolonijah, se navadno misli na Afriko ali pa na kakšne oddaljene otoke. Ali to ni popolnoma natančno. Mnogo tistih ljudi, ki jih silijo gospodarske razmere, da zapuščajo svojo domovino, ne gleda tako daleč.

Pri moderni selitvi narodov so udeleženi razni sloji. V glavnem lahko opazimo tri vrste. Delavec, poljedelec in male podjetnike, rokodelce, trgovce, gostilničarje itd.

Delavstvo je v sedanji družbi odvisno od delovne prilike. Na to nima samo nobenega vpliva. Industrija ne nastaja in se ne razvija, kjer bi jo delavstvo želelo, ampak kjer ima kapital najugodnejše pogoje zanjo. Če se v kakšnem kraju ustanovi velika tovarna, je naravna posledica, da se obrne tok delavstva tja. V začetnih stadijih industrijalizma, ko še ni dovolj pravih delavcev na razpolago, jemljejo podjetja svoje čete, zlasti za delo, ki ne zahteva izkušenih ljudi, z dežele. Nekdaj je bilo povsaj tako; v industrijalno zaostalih krajih se godi to še dandanes.

Porajanje novih in nastajanje velikih mest v naši dobi ni prazen slučaj, temveč le posledica razvijajoče se industrije, ki potrebuje ogromne trume proletariata. S tem nabiranjem ljudskih množic po mestih in njih okolice, ki se navadno v kratkem času združujejo v mesti, ki povzročajo razljudenje po deželi, ki povzročajo tudi in kmetih raznovrstne izpremembe in krize.

DELAVSKE SELITVE.

Že na tej stopnji je pa industrija vendar več ali manj odvisna od gotove množine izučenih delavcev, katerih ne more dobiti na kmetih. Take moči je treba vzeti tam, kjer se dobe; večinoma je to v tujih krajih, dokler se ne razvije industrija doma do take stopnje, da se tudi strokovni delavci pomnože.

Dočim ima industrija v svojem začetnem stadiju premalo delavcev in jih mora iskati in pogostoma šele ustvarjati, se to izpreminja, čim bolj se razvija. Tovarna postane vablilna za ljudi, ki so na deželi zaposleni le v gotovi dobi in javni naravne odškodnine, dočim vidijo, da dobivajo njih tovariši v industriji mezde v denarju, navidezno celo visoke mezde, vsaj v primeri s tem, kar je bilo običajno na kmetih. Izpreminjajoče se razmere na deželi in upanje, da bo v mestu boljše, goni vse več in več ljudi v področje tovarn, rudnikov in drugih podjetij.

Ali tudi tukaj se izpreminjajo razmere. Uvajajo se novi stroji, ki nadomeščajo roke. Vpeljujejo se novi sistemi dela, ki iztlačijo iz manjšega števila ljudi več produktov. V tem ali onem kraju postanejo pogoji za industrijo neugodni. Gospodarske krize prihajajo, katerim se kapitalizem ne more izogniti.

Velike množice delavstva postajajo nepotrebne. Rezervna armada industrije nastaja in raste. Nekateri deli proletariata propadajo v tem procesu. To se godi na razne načine. Boda pospešuje jetiko in druge uničujoče bolezni; drugi ostanejo telesno živi, pa propadajo moralno, v zločinu, v nižavah capinskega proletariata, v četah profesionalnih stavkokazov.

Delavec, ki se hoče ubraniti takega pogina, ne kaže nič drugega, kakor da zapuščajo kraje, kjer so nepotrebni, pa iščejo drugod boljše srečo.

Gotov odstotek modernega delavstva je na ta način neprenehoma v gibanju. Včasih je ta odstotek manjši, včasih večji — kakor se izpreminja položaj na delovnem trgu.

Selitev delavstva se ne more ustavljati ob državnih ali državnih mejah. Delavec mora živeti le tam, kjer je dela zanj; če ga ni doma, mora ostreti prah s svojih čevljev in ga iskati v tujini — rad ali nerad, to se ne vpraša.

Slovenskim rudarjem je na primer znana pot, ki je postala že tipična. V Zagorju ob Savi ali v Trbovljah se prične; eventualno se obredejo nekateri premogovniki po Spodnjem Štajerskem. Odtod drži pot na Gornje Štajersko, v Ljubno, Judendorf itd. V tem nemškem kraju dežele so vedno znane kolonije slovenskih premogarjev; število njih članov ostaja približno enako, ali člani sami se venomer menjajo. Malo jih gre nazaj; največ se jih obrača odtod v Nemčijo, na Vestfalijo. In za večino so odtodni rudniki zopet le zadnje postaje pred odhodom v Ameriko.

Nekateri jo ubero naravnost iz domovine čez veliko lužo; drugi izpuste Nemčijo, pa pridejo z Gornje Štajerskega sem; na vsak način je pa selitev za velik del slovenskih rudarjev takorekoč neizogiben zakon. In kadar so v Zedinjenih državah, se nadaljuje selitev tukaj.

Goriški zidarji so razkropljeni po vsem svetu. Kako naj bi bilo drugače? V Renčah in v Gorici se ne zida toliko, da bi mogli biti vsi zaposleni, torej more veljati le zakon "S trebuhom za kruhom."

Če so take razmere pri malem slovenskem narodu, ne more biti čudno, da vidimo tako selitev tudi med delavstvom drugih narodov.

NASELJENIŠKI KONFLIKTI.

Tupatam se zgodi, da se posamezne skupine takih narodov kje stalno naselijo. Novo podjetje je potrebovalo gotovo množino izučenih delavcev in jih je moralo dobiti iz tujine. Podjetje prosperira in se povečava. Dobre roke, ki jih ima, potrebuje tudi nadalje; neizučene delavce je lažje menjati, kakor profesionalne. Prvi priseljenci torej ostanejo; v nekaterih slučajih se asimilirajo novim razmeram, v drugih ohranijo svoje posebnosti. Prvi češki delavci, ki so prihajali na Dunaj, so se tam ponemčili; v nemškem morju razkropljeni, brez vzajemnih stikov, brez svojih šol niso mogli uiti usodi, da so utonili v nemstvu. V Ljubljani so priseljenci Nemci ostali Nemci, ker so s svojim jezikom lahko izhajali, ker so našli v mestu že nemške šole, ker je bila večina učilišč, uradov itd. itak bolj nemška, kakor slovenska.

Zgradi se nova železnica. Za službo na njej je neizogibno treba izučenih ljudi. Z obratom se ne more čakati, dokler ne dobe domači novinci dovolj vaje in znanja; ko je dograjena, se mora pričeti promet. Treba je torej vzeti vlakovodje, kurjače, strojevodje, sprevednike, skladiščne mojstre, telegrafiste itd., kjer jih je dobiti. Mnogo

jih je treba. Tako pridejo na slovenska tla nemški, poljski, češki železničarji, ali pa narobe. Večina bi jih rajša služila doma; toda tam jih ne potrebujejo. Ker pa morajo s svojimi družinami živeti v tujem kraju, čigar jezika ne razumejo, imajo pravico zahtevati za svoje otroke šole v svojem jeziku.

Včasih se ugoti taki zahtevi, včasih ne. To je odvisno od raznih faktorjev, od občine, od države, od splošne nacionalne politike.

Iz čisto gospodarskih razlogov povzročena delavska selitev vpliva preko gospodarskih meja na narodne, na politične razmere.

Ko se je Dunaj vsled močnega naraščanja industrije in z njim spojene trgovine razvil, kakor se razvijajo taka mesta v kapitalistični dobi sploh, ko je potreboval vse več in več delavcev in so se naseljevali delavci raznih narodnosti v vedno večjem številu, se je tam pomnožil zlasti češki proletarijat. In ko ga je bilo toliko, da je imel Čeh tudi v tem mestu stike s Čehom, ko je spoznal svoje število, je rasla njegova narodna zavest; nastajale so češke organizacije, ki so branile, da bi bil še nadalje propadal v nemškem morju. Dunaj je dobil češko vprašanje.

Nacionalna buržvazija skuša v neizogibni proces delavskega preseljevanja posegati v interesu svojih aspiracij, in kjer ima moč za to, pospešuje res tudi te svoje interese, kolikor le dopuščajo razmere. Če je n. pr. v Avstriji prevladujoč vpliv nemške buržvazije, je popolnoma logično, da hoče razširiti in utrditi nemški nacionalizem. Zato pritiska na državno upravo, da naseljuje čim več Nemcev v slovenskih krajih; nemški kapital pa dela to po možnosti sam.

Seveda ima tudi to svoje meje. V železniški upravi je taka politika precej neovirana. Službeni pogoji so za vse nastajene moči enaki; razlikujejo se po opravi, po stopnji, ne pa po narodnosti. Drugače je v privatni industriji, kjer ne veljajo uradne norme, ampak se je treba z delavci pogajati zaradi plače, delovnega časa in takih reči. Tukaj se lahko zgodi, da odpusti nemški podjetnik nemške delavce, pa nastavi slovenske ali italijanske, če so pripravljeni, da mu delajo ceneje. Interesi denarne mošnje mu gredo pred narodnimi interesi.

Kjer se more proces selitve izrabiti za nacionalistično politiko, nastajajo novi nacionalni konflikti. Če sega taka politika čez državno mejo, se lahko zgodi, da postane nevarna internacionalnemu miru; notranji mir ogrožava vedno.

AGRARNO NASELJEVANJE.

Kapitalistični sistem vpliva tudi na razmere po deželi v raznih smereh. Mnenje, ki se pogostoma ponavlja, da so delavski in kmečki interesi v sedanji družbi enaki, sicer ni resnično. Res je le to, da je padeč kapitalističnega sistema za ogromno večino poljedelcev prav tako koristen, kakor za delavstvo. Res je, da je mali kmet izkoriščen v kapitalistični družbi, toda na drug način, kakor delavec. Ali prežeti se ne sme predvsem to, da je v kmetovem interesu, če dobi za svoje pro-

dukte čim večjo ceno, medtem ko je v interesu delavca, da kupuje čim ceneje.

To so nasprotja, ki se ne dajo izravnati v kapitalistični družbi. V mnogih slučajih je mali kmet proletarce; zemlja, ki jo obdeluje, in koča, v kateri živi, ni njegova last, ker je obremenjena z dolgovi. Ali interesi tega proletarce se vendar križajo z interesi drugega proletarce. To je eno največjih prokletstev kapitalističnega sistema.

Razmere, ki pritiskajo na malega kmeta, pa vplivajo tudi na naseljevalni problem. Mnogo kmetov prihaja v današnji družbi na kant; mnogo jih po dolgih, bridkih izkušnjah spoznava, da delajo brez uspeha. Marsikdo izmed njih zapusti svoj poklic, pa vstopi v armado industrijskega proletariata. Drugi skušajo ostati zvesti plugu in brani.

V domačem kraju so se trudili zaman. Zroke pripisujejo sosedni tovarni, davkom in eksekutorjem, "pretiranim" zahtevam dinarjev itd.; o svoji sposobnosti ne dvomijo. V drugem kraju, kjer morda ni takih davkov, kjer so delavci cenejši, kjer je nemara zemlja boljše, bi gotovo dobro izhajali. Pa prodajo, kar imajo in gredo drugam poizkušati svoje srečo.

Včasih se preselitev obnese, včasih ne. Kmetje iz naprednih dežel pridejo na primer v zaostale kraje. Z boljimi metodami obdelovanja, z uporabo modernih poljedelskih strojev, z znanjem o gnojilih, o živinoreji itd. dosežejo boljše uspehe kakor domačini. Konkurenca, ki nastaja iz tega, navadno ne pospešuje prijateljstva. Porajajo se konflikti.

Tudi v to naseljevanje prihaja včasih sistem; v posameznih krajih nastajajo cele kolonije tujih kmetov.

Včasih vzame državna uprava ta proces v svoje roke in ga regulira po svoje. Včasih se ustanove privatne družbe za ta namen. Včasih se kombinira oboje. V vsakem slučaju gre zopet za pospeševanje gotovih interesov.

V slovenskih krajih se je organizirala takozvana Suedmark. Med svoje naloge je štela to, da je pazila, kdaj je prišlo kje kakšno slovensko posestvo na boben ali pa je bilo iz proste roke ponujeno na prodaj. Tedaj je omenjena organizacija skrbelo, da je prišla posest v nemške roke. Cele trume Bavareev in drugih Nemcev so se na ta način naselili v slovenske kraje. Namen je bil seveda ta, da bi se deželi dal nemški značaj, da bi se pri volitvah pomnožili nemški glasovi, sploh da bi se izpodrinilo slovenstvo.

Na Nemškem je takozvani hakatizem dosegal, da so se poljske posesti lahko po sili prodajale, če so jih hoteli Nemci kupovati.

To so posamezni zgledi sistematičnega koloniziranja v bližini. Svoje prve vire imajo v razmerah, ki jih ustvarja kapitalizem. Tupatam je domače koloniziranje koristno, če se n. pr. z državnomo pomočjo naseljujejo ljudje iz sterilnih krajev na rodovitno, pa premalo obdelano zemljo. V drugih slučajih, katerih je veliko več, poraja kmečko naseljevanje prej ali slej konflikte, včasih čisto gospodarskega, včasih verskega, nacionalnega, političnega značaja. (Dalje prihodnjic.)

Trdnjava Petropavlovsk.

Iz Petrograda poročajo, da so dobili poročevalci "Associated Press" dovoljenje za ogled bastile Trubeekoj v trdnjavi Petropavlovski. Ta bastila je sedaj bivališče notoričnih privržencev prejšnjega ruskega carja. Med jetniki se nahaja general Remenkampf, ki je leta 1906 s krvavo strogostjo nastopil proti revolucionarjem v Sibiriji in ki je doživel več obutnih porazov v pričetku sedanje svetovne vojne v Istočni Prusiji. Nadalje je tam Birlioki, prejšnji policijski ravnatelj v Petrogradu; prejšnji reakcionarni minister za notranje zadeve Makarov, ki je preskrbel nekemu vlomilec sedež v dumi, da ga porabi kot špiiona; prejšnji justični minister Zglovitov, katerega je označil grof Witte za najbolj spretnega in pokvarjenega človeka vse Evrope; knez Aleksander Dolgoruki, ki je zapleten v Kornilovo zaroto; general Vojevok, palačni poveljnik carja, ter končno prejšnji minister za notranje zadeve Protopopov.

Bastila leži ob bregu reke Neve ter obstaja iz

dvanadstropne četverokotne hiše, sredi katere je dvorišče.

Vsa okna so močno zamrežena.

Spodnje nadstropje je zdaj prazno, dočim so v gornjem nadstropju ležeče celice deloma polne. Teh celic je 36 ter se nahajajo vse ob dolgem hodniku. Prostorne so, pobeljene in opremljene z električno lučjo; tudi glede sanitetnih razmer je vse najboljše preskrbljeno. Okna so sicer majhna in vsled tega primanjkuje naravne luči. Pohištvo vsake celice obstaja iz dobre postelje ter mize, ki je pritrjena na zid. Zidovi med posameznimi celicami so debeli pet čevljev.

Vseh osem navedenih jetnikov nosi svojo lastno civilno obleko ter si lahko kupujejo posebno hrano, če niso zadovoljni s hrano, ki jim daje vlada. Vsi jetniki, z edino izjemo Protopopova, se poslužujejo tega privilegija. Jetniki smejo kaditi, a ne smejo zavživati nikakih opojnih pijač. Dvakrat na teden smejo sprejemati obiske prijateljev in znancev, katerim je dovoljeno prinesiti s seboj živila.

Uradnik, ki je spremljal časnikarske poročevalce, je izjavil:

"Skoraj vsi jetniki čitajo ves dan, vendar nimajo na razpolago nikakršnih časopisov. Mnogo ne vedo o tem, kar se je dogodilo preteklih šest mesecev v Rusiji. Trikrat na teden smejo pisati in sprejemati pisma, ki se pa seveda prej cenzurirajo. Dvakrat na dan se smejo izprehajati na dvorišču jetnišnice, vendar pa se na teh izprehodih noben jetnik ne sestane z drugim.

Vsak dan jih obišče zdravnik in v slučaju bolezni jih premeste v neko bolnišnico izven jetnišnice. To se je zgodilo v zadnjem slučaju s prejšnjim ministrskim predsednikom Stuermerjem.

Jetniki se vedejo zelo mirno in edina prošnja, ki so jo zadnji čas izrekli, je bila želja generala Renfenkampffa, naj ga ne prevedejo v kakšno drugo jetnišnico, ker se baje boji linčanja od strani razjarjenega naroda.

Ječo stražita dva oddelka vojakov in na beg sploh ni mogoče misliti.

V knjižnici jetnišnice so knjige v vseh kulturnih jezikih.

Na dvorišču je veliko grmičevja in drevja in pod velikim drevesom sredi dvorišča so zgradili provizorično kopelj."

V seznamu jetnikov je našel eden časnikarskih poročevalcev tudi naslednjo opazko:

"10. januarja 1905. Aleksij Maksimovič Plješkov." (To je pravo ime Maksima Gorkoga, ki je bil zaprt v tej ječi.)

Na nekem drugem mestu seznama je čitati:

"Gilikisje, indentiteta neznana, najbrže s priimkom Mazancev, ki je bil 7. februarja 1908 izročeno oblastim za usmrčenje."

Eden izmed poročevalcev se je v uradu jetnišnice pogovarjal z bivšim ministrom Protopopovom, ki se je delal izredno dostojanstvenega, bil dobro oblečen, dasiravno ni imel ovratnika. Sprva je hotel govoriti angleško, vendar pa ga je uradnik prosil, naj govori rusko.

UTRINKI.

Stavec pri kitajskem časopisu je skoro prav tako važna oseba kakor uradnik sam. Njegovo znanje jezika mora biti prav tako veliko. Ameriški stavec mora poznati 26 črk, deset števil ter par drugih znamenj, dočim mora poznati kitajski stavec skoro 11,000 različnih znakov tega starodavnega jezika. Gotovi zlogi predstavljajo včasih več besed, ki so najrazločnejša pomena in ki so umevni le potom gotovih diakritičnih znakov, ki spreminjajo te zloge. Najti pa je na tisoče takih graviranih simbolov in dobro urejen časopis potrebuje najmanj 11,000 takih znakov. Nadalje je zapaziti v kitajski tiskarni posebno grupiranje ali klasifikacijo simbolov, čimer se hoče olajšati duševno delo stavec. V neposredni bližini znak za ribo je najti znake za tehnično, mrežo, trnek in tako dalje. To zelo olajša delo, ki je izredno naporno. Jasno je, da bi moral biti stavec pri kitajskem časopisu najbolj plačana oseba. Stavec pri kitajskem listu je zelo ugledna oseba in ko tako koraka od znaka do znaka ter jih izbira, bi se ameriški stavec gotovo čudil, kdaj bo gotov z delom. Da se sestavi omejeno število

znakov, katere se potrebuje za dnevnik na štiri straneh, je treba stalnega dela osmih ali devetih izurjenih kitajskih stavec, ki delajo po dvanajst ali trinajst ur na dan.

Carigrad je najdragocenejši biser turškega cesarstva. Zelene kleti Konstantina, ki se nahajajo pod starim serajlom, obsegajo več zlata kot katerokoli drugo poslopje v mestu. Hans Anderson izjavlja, da je bil Carigrad najlepše prestolno mesto v Evropi. Od časa sultana Selima I. naprej pa je trpelo mesto vsled velikih požarov, katerih zadnji se je dogodil leta 1865. Med poslednjimi, katera je uničil požar, je bila palača Seraj, kjer so se vsrila vladna posvetovanja ter so sprejemali poslanke. Uničena so bila tudi glavna vrata k tej palači, katerih niso nikdar več restavrirali. Pred vojno se je smatral stari, lesen most, ki se beči preko Zlatega roga med Stambulom ter Pero, kot eden najlepših prizorov na svetu. Vsako leto dvakrat je bil ta most priča velike procesije romarjev iz azijskih provinca v Meko, in različne socialne značilne poteze teh potnikov skupno z ra-

znolikimi nočami v vseh mogočih barvah so delale pogled na tak sprevid izredno zanimiv. Počasi pa se je tudi Turek privadil evropskim šegam in stare turške hiše se umikajo modernim vilam.

Vojni urad v Washingtonu je sledil zgledu drugih zavezniških vlad ter prepovedal častnikom, ki so na fronti, nositi sablje. V bodoče bodo taki častniki armade Združenih držav, kakor sedaj vsi zavezniški častniki, nosili le samokreze. Tudi njih obleka je spremenjena tako, da se le težko razločujejo od navadnih vojakov. To se je storilo radi tega, ker so bili častniki poprej vedno najbolj izpostavljeni bombam iz zrakov, ker jih je bilo najlažje spoznati iz višave po njihovih svetlih našivih ali po sablji.

Slavna francoska ječa iz časa francoskih kraljev, znana pod imenom Bastila, je bila prej pariški grad, katerega so zgradili na povelje Karola V. med l. 1370 in 1383 kot trdnjavo proti Angležem. Ko pa so pričeli rabiti ta grad kot državno ječo, so ga opremili z jarki in nasipi.

Bastila je imela štiri stolpe, katerih vsak je imel po pet nadstropij; deloma v teh stolpih in deloma v podzemlju so se nahajale celice, v katere so spravili jetnike. V Bastili je lahko našlo prostora od 700 do 800 oseb, kar se je večkrat dogledo tekom vlade Ludovika XIV. in Ludovika XV. in te osebe so pripadale povčini najvišjim slojem.

Bastila je bila razdejana dne 15. julija leta 1793 in pri tem je našel smrt poveljnik ječe ter več njegovih pomagačev. Na mestu, kjer je stala Bastila, stoji sedaj Julijski spomenik, zgrajen spomina vstahev iz let 1798 in 1830.

Iz Washingtona poročajo: Neka razsodba, da je pek izdelovalec, daje v roke živilskega admistratorja Hooverja moč, da zniža ceno kruha. Nova klasifikacija privede peke pod licenčno postavo in v par dneh bo izdana proklamacija, s katero se bo uvažalo, da se tudi peki licenzirajo. Cene bodo potem regularne potom sodišča. Doselej se je kontrolirala cena kruha samo z regulacijo cen za pšenico in moko.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 113 West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Crab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Frank Kaučič, b. 73, Dunlo, Pa.

POBOTOJNIKI:

1. pobotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
2. pobotnik: Frank Bavek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. pobotnik: Anton Welly, box 53, Superior, Pa.

VERHOVNI ZDRAVNIKI:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Martin Jager, Conemaugh, Pa.
Ivan Gračner, 546 Rossel Ave., Johnstown, Pa.
Stelca Zabrc, Conemaugh, Pa.
Ivan Suhadilnik, Box 253, South Fork, Pa.
Ignac Pečjak, 287 Cooper Ave., Johnstown, Pa.
Frane Pristave, Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAD V bliži št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja edino potom Poštah, Expressih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

IZ GL. URADA S. D. P. Z.

GLASOVNICA

posameznih članov S. D. P. Z.

za izvolitev glavnih odbornikov S. D. P. Z. po združenju s S. P. Dr. Sv. Barbare in določitev uradnega glasila združene organizacije.

Skupna seja glavnih odborov združenih se organizacij dne 21. oktobra je na podlagi po splošnem glasovanju sprejete pogodbe za združenje razvrstila vse glavne odborne prireditelj kot kandidato za bodoči glavni odbor in sier na ta način, da so vsi glavni odborniki S. P. Dr. Sv. Barbare protikandidatje glavnim odbornikom S. D. P. Z. v enakih uradih.

Vsak posamezni član in članica naj glasuje le za enega kandidata za eden in isti urad s tem, da zaznamuje s križem (X) v četverkotu poleg kandidata, za katerega glasuje.

Glavni predsednik: (glasuj za enega.)

Ivan Prostor

F. S. Tauerhar

Podpredsednik: (glasuj za enega.)

Jozef Zorko

Jakob Dolenc

Glavni tajnik: (glasuj za enega.)

Blas Novak

Frane Pavlovič

Opomba: Z večino izvoljeni ostane glavni tajnik in tajnik manjšine 1. pomožni tajnik.

2. pomožni tajnik: (glasuj za enega.)

Andrej Vidrih

Avugust Gostiša

Glavni blagajnik: (glasuj za enega.)

Anton Welly

Jozef Žele

Jozef Marinčič

Pomožni blagajnik: (glasuj za enega.)

Anton Hočevar

Predsednik nadzornega odbora: (glasuj za enega.)

Ivan A. Kaker

Jozef Peternel

Član društva.....št.....

v.....dne.....

Podpis člana.

NAVODILO:

Glasovanje posameznih članov se prične dne 17. novembra 1917. ter zaključijo dne 1. januarja 1918.

Društveni tajniki naj se poslužijo ene prazne glasovnice, katero naj izpolnijo kot poročilo o izidu splošnega glasovanja pri društvu s tem, da vpišejo v posamezne četverkotke skupna števila oddanih glasov za posamezne kandidato. Od društvenih tajnikov izpolnjene glasovnice kot poročila o izidu glasovanja imajo dospeti v glavni urad zveze najkasneje do 5. januarja 1918; kasneje došla poročila se ne bodo vpoštevala.

Glasovnice posameznih članov naj se hranijo v društvenem arhivu do časa, ko bo splošni izid glasovanja objavljen v glasilu. Takoj po objavi izida splošnega glasovanja naj društva vpošljejo vse odglasovane glasovnice posameznih članov v gl. urad Zveze.

IZ GLAVNEGA URADA S. D. P. Z.

Vsa krajevna društva S. D. P. Z. (vštevki postaje S. P. Dr. Sv. Barbare) dbe glasovnice o bodočih pravihlih združene organizacije.

Glasovnice o bodočih pravihlih so precej obširne, ker se dajo s tem glasovanjem prilika vsem članom in članicam, da glasujejo o posameznih točkah bodočih pravihlih.

Glasovnice so izdelane na ta način, da vsak član in članica lahko, glasuje le z enim znamenjem (X) za ali proti pravilom v celoti, ali pa o posameznih točkah.

Člani in članice, ki glasujejo za ali proti predloženim pravilom v splošnem, naj zaznamujejo s križem (X) v četverkotu pod besedo "da" ali "ne" v SPLOŠNI GLASOVNICI. Člani, ki glasujejo potom splošne glasovnice, ne morejo glasovati o posameznih točkah, ker bi taka glasovnica ne bila veljavna.

Člani, ki se strinjajo z nekaterimi točkami, z drugimi pa ne, naj se poslužijo

glasovanja po točkah. Taki člani naj zaznamujejo s križem (X) poleg točke, s katero se strinjajo pod besedo "da" in poleg točke, s katero se ne strinjajo pod besedo "ne".

SPLOŠNA GLASOVNICA:

Spodaj podpisani član(ica) sem se seznanil(a) z vsebino predloženih pravil S. D. P. Z. ter z njimi v celoti strinjam.

GLASOVNICA O POSAMEZNIH TOČKAH:

(Tukaj slede popolna pravila za odglasovanje posameznih točk, ki se pa zaradi obširnosti na tem mestu ne priobčijo.)

Glasovanje posameznih članov se vrši med 17. novembrom 1917 in 31. decembrom 1917.

Društveni tajniki naj poročajo v glavni urad Zveze o izidu odglasovanja pri društvu s tem, da izpišejo na eno prazno glasovnico v posamezne prostore števila oddanih glasov.

Poročila društvenih tajnikov morajo dospeti v gl. urad S. D. P. Z. najkasneje do dne 5. januarja 1918.

Glasovnice posameznih članov naj se hranijo v društvenem arhivu, do objavljenja vsega izida splošnega glasovanja, na kar naj se vpošljejo v glavni urad Zveze.

BLAS NOVAK, tajnik.

Cleveland, O.

Društvo "Delavec" št. 51 S. D. P. Z. se popolnoma strinja s predlogom, da se povzra glavnemu tajniku S. D. P. Z. plača za 20 odstotkov. Časovne razmere, ki so vsemu članstvu zadostno znane, nalagajo vsakemu človeku višje izdatke. Kdor je odvisen od svojega dela, pa naj je delavec v tovarni ali v premogokopu ali pa uradnik, si ne more pomagati drugače, kakor da zahteva boljše plačo. Zatorej smatramo tudi zahtevo glavnega tajnika za popolnoma opravičeno.

Člani društva "Delavec" naj vzamejo na znanje, da je za društveno tajnika izvoljen brat J. Terbežan, ki prevzame prihodnji mesec poslovanje, ker mora dosejati v službo strica Sama.

Nadalje so vsi člani vabljeni na prihodnje mesečno sejo; udeležba je važna, ker so na dnevnem redu volitve društvenega odbora za prihodnje leto.

Z bratskim pozdravom Frank Miksha.

Yukon, Pa.

Vsi člani društva "Edinost" št. 34 S. D. P. Z. so vabljeni, da se zanesljivo udeležijo prihodnje mesečne dnevnem redu je volitev društvenih uradnikov za leto 1918. Vsem članom naj služi na znanje, da je bilo na zadnji seji dne 4. novembra sklenjeno sledeče: "Vsak član, ki izostane od prihodnje seje brez tehtnega razloga, bo za en mesec suspendiran od pravice do bolniške podpore."

Vsak član naj si torej to zapomni in naj pride na sejo, da bodo društveni uradniki izvoljeni po volji članstva in da ne bo potem nepotrebnega prepira in kritiziranja.

Z bratskim pozdravom Anton Lavrič, tajnik.

NAZNAILO.

LaSalle, Ill.

Vsem članom, ki so bili od svojih društev izvoljeni, da jih zastopajo v veseljem odboru, naznanjam, da bo v nedeljo, 25. novembra ob pol desetih dopoldne izredna seja. Vse v ta odbor izvoljene člane prosim, naj sporoče na svojih društvenih sejah, koliko članov mora preskrbeti vsako društvo.

Nameravana veselica, ki se vrši dne 31. decembra ob 8. zvečer v Narodnem Domu, bo nekaj pomembnega za vse Slovence v LaSalle in okolici. Sodelovala bo izvrstna slovenska godba na pihala.

Število članov, ki jih mora preskrbeti vsako posamezno društvo, je naslednje:

- Društvo "Triglav" št. 2 — 15
dr. "Sokol" št. 98 — 12
Samoost. dr. "Edinost" — 10
dr. "Od boja do zmage" št. 22 — 6
dr. "Sv. Martina" št. 75 — 6
dr. "Sv. Barbare" št. 7 — 5
dr. "Jutrarnja Zora" št. 103 — 3
Za S. Socialistični klub št. 4 — 3
dr. "Danica" št. 124 — 2

Skupaj — 62
Rojaki, prihranite si ta dan, da bomo na staro leto vsi v Narodnem Domu.

Pozdrav! Veneel Obid.

NAZNAILO.

Conemaugh, Pa.

Članom društva Boritelj št. 1 S. D. P. Z., Conemaugh, Pa., naznanjam, da se je na redni mesečni seji dne 4. nov. 1917 sklenilo, da se člani na več važnih stvari opozore, in sicer: Člani gorinave

denega društva naj ne gredo delat v take okraje, kjer je stavka, tolika časa, dokler ni stavka proglašena za dobljeno ali izgubljeno. Kajti v slučaju, če je član S. D. P. Z. stavkokaz in se to dokaže, se bo postopalo z njim po pravilih. Dne 2. decembra 1917 bo letna seja, kjer bo izvoljen tudi odbor za leto 1918. Da pa omogočimo dobiti dobre moči v novi odbor, se je sklenilo, da se morajo vsi člani udeležiti letne seje, ki bo točno ob 9 dopoldne; kdor se ne udeleži in nima za odsotnost tehtnega vzroka, kateri pa mora biti javljen že pred sejo, bo suspendiran za bol. podpora od 1. jan. do 15. jan. 1918. Izveti so le bolniki in oddaljeni člani.

Opozarjam tudi člane, da morajo vsi v mesecu decembru, najkasneje do 15. tega, poravnati vse prispevke društvu, ker hoče stari odbor izročiti novemu čiste knjige. Kdor ne bo vpošteval tega, bo enostavno suspendiran.

Z bratskim pozdravom John Skutar, taj.

TRAŽENI ODGOVOR.

Uredništvo Radničke Straže, kritikujući u svom prošlom broju našeg bivšeg člana druga B. R. Savića radi njegovog sádanjeg držanja u javnom životu, traži na direktan način od mene, da se izjasnim ili da pokušam obraniti druga Savića. Dakle, eva zatraženog odgovora:

Za vreme mog osmogorišnjeg rada u redovima organizovanih proletara nije mi nikada padalo na um, da branim nešto, što se je kosilo sa interesima našeg pokreta, tako niti ovaj put neću da pokušam, da branim druga Savića držeći, da je svojim činom te interese povredio. On je dakle za osudu, ali ne za opravdanje!

No ti nepotpisati junče i "nepogrešivi socijaliste", metni ruku na sree pa odgovori: Nije li Savić legao u krevet, koji si mu ti prosterao?

Nije li Savić popio otrov, koga si mu ti pripravio?

Nisi li ti Savića odjelio od njegovih drugova?

Nisi li ti učinio veću grešku u proletarskom pokretu no Savić? Dakle, slušaj ti "nepogrešivi socijalisto", o tebi ćemo sad, da govorimo, ti si na dnevnem redu, ti Teodore Cvetkove!

Prvo blato, koje je bilo bačeno ne samo na druga Savića nego i na sve ostale drugove, koji su pokušali, da svojim drugovima prikažu istinu o postojećim prilikama u životu, bilo je bačeno po uredniku R. Straže. Ne samo preko javnosti, nego i jednim srestvom, nedostojnim jednog socijaliste — privatnim pismima i usmenom agitacijom. Vama, uredniče R. Straže, nije ni padalo na um, da u socijalističkom pokretu greške ispravljate razlozima i dokazima i upućavanjem, Vama je jedini cilj bio "divide et impera" i za postignuće svog cilja niste birali sredstva. Najmilijelije sredstvo bilo Vam je: blato, blato i samo blato. Za Vas nije bio socijalista ne samo Savić, Kristan, Polovina i t. d. nego niti Marks, LaSalle, Engels, Kautsky; nitko danas nije ravan vašem novopečenom "socijalizmu". Sve vaše optužbe protivu nas nisu bile dokazane, one su bile ispečene u vašoj peći. Razdoru u našem pokretu bio ste Vi glavni kuhar, za to ja znam. No nije, družo uredniče, dovoljno, da ja to samo znam, to su trebali da znadu i moji ostali drugovi. No nije nam se dala riječ. Vi ste u pokretu svojim apelima ne na razum naših drugova, već na njihove osjećaje — stvorili atmo-

sferu, koja je ugušila glas istine. Organ ste prisvojili u svoje ruke; on je Vaš (jer da nije Vaš, kako bi ste mogli pekaru Gregoriću pozajmiti iz blagajne R. Straže \$5000 bez pitanja novinskog glavnog ili nadzornog odbora, počas ne dozvoljavate gl. nadz. odboru niti da bi pregledavao knjige za fond Radničke Straže. Valjda zato, da ne bi svojim protivima zamazali nevinost vašeg "nepogrešenog socijalizma"). Nitko u organu nije smio niti, da piše niti da se opravdava pred svojim drugovima, vaše optužbe bile su i osuda. Vi ste si prisvojili pravo, da zabranjujete onima, koje ste optužili, i da se brane. I sada, kada je tortura vašeg "nepogrešivog socijalizma" triumfirala nad dušom jednog čovjeka, sada iz kuta vičete: A ha! A ha! Eno ga među patriotima! A u katu se činčki potsmjehavate i veselite pobjedi vašeg nedrugarskog rada. No slušajte! Još je ostalo radnika u našim redovima, koji iskreno misle i sa kojima treba da računate. Nemojte predboko zagrizati u orah, jer je odvise tvrd, pa biste mogli polomiti zube.

Što se mene tiče, i onoga, što sam ovdje kazao, gotov sam i da dokažem. Ovo je samo početak, a na vama je, da se opravdate. Dakle pazite, od danas ćemo da obračunavamo. Nezabracite! Vi ste na dnevnem redu, Vi, Teodor Cvetkov, urednik Rad. Straže! M. Polovina, Detroit, Mich.

ZASTRUPLENJE VODE S SVINCEM.

Da je svinac strupen in da je zastrupljenje vsled svineca lahko posledica uporabe vode, ki je bila shranjena v svinčenih posodah ali ki je tekla po svinčenih cevih, je bilo znano že v starih časih.

Hipokrat, ki se imenuje oče medicine, je spoznal ter opisal uporabo gorske studenčnice, katero so spravljali v gotova grška

mesta po svinčenih cevih že neka-

ko 400 let pred Kristom. Sredi 9. stoletja, ko se je občinska dobava pitne vode vedno bolj širila, je bilo zastrupljenje vsled svineca zelo pogosto, posebno pa v gotovih mestih Anglije.

Vzrck zastrupljenja se je v lakoto zasledil v rabi svinčenih cevi pri dobavi vode. Ker pa se v drugih sličnih krajih, v katerih so istotako uporabljali svinčene cevi, niso pojavili slučaji zastrupljenja s svincom, se je pričela veliko špekulirati o tem in napisalo se je celo več knjig, v katerih se razpravlja o vplivanju vode na svincec.

V tej deželi so zgodaj spoznali nevarnost rabe svineca pri dobavi pitne vode. Leta 1842 je posebni komitej, katerega so imenovali, da preišče nenavadno veliko število zastupljenj vsled svineca v Lowell, Mass., sporočil, da ima voda v vodnjakih tega kraja lastnost v veliki meri kemično vpliva na svincec. Vsled tega so izdali na meščane poziv, naj ne uporabljajo svinčenih cevi v zvezi z dobavo pitne vode v hišah.

Znano je, da je svinac strup, ki le počasi vpliva na človeški organizem. Strupeni učinek je opaziti šele tedaj, če prihaja svinac v telo v ponovnih majhnih dozah, kajti v drugačnem slučaju izostanejo vsi znaki zastrupljenja.

Nadalje pa niso vse osebe na enak način dovzetne za zastrupljenje s svincom. Mlade osebe so nekoliko bolj dovzetne kot pa stare in ženske nekoliko bolj kot pa moški.

Ker se loti svineca živčnega sestava ter nadalje ledvice in jeter, je tudi popolnoma lahko mogoče, da dovede zastrupljenje s svincom do številnih drugih bolezni, ki napadajo človeka v srednji življenjski dobi.

Vlada je izdala poročilo, da se je uvozilo v zadnjih dvanajstih mesecih 1,319,870.802 funtov kave v Združene države.

Ameriški Družinski Koledar za leto 1918. JE IZŠEL

Letošnja izdaja ima sledečo

vsebino:

Kaj se glasi iz daljave? (Slika) — Pred novim letom (Slika). — Etbin Kristan: V novoletni noči (pesem) — Zmaj kapitalizem (slika). — Mesečni kalendarj. — Vojaški golob. — Revolucija (slika) — Etbin Kristan. Ko je raj bil izgubljen (pesem). — Pogreb žrtev ruske revolucije (slika) — V. J. Dimitrijevič: Eden (črta) — Oton Zupančič: Klje noči (pesem). — Kovač (slika) — Etbin Kristan: Kuj železo! (pesem). — Lakota (slika). — Ivan Molek: Otroci vojne (z ilustracijami). — Vedeževalno steklo (slika). — E. K.: Kri (pesem). — Ruska komisija v Ameriki (slika). — Zvezdna palača (studija iz predrevolucijske Rusije — z ilustracijami). — Jože Zavertnik: Demokracija (članek). — Fran Valenčič: Metamorfoza (pesem). — Rihard Jakopič (slika). — Izidor Cakar: Rihard Jakopič (studija). — Delo (slika) — Vojanov: Luč (pesem). — Na preži (slika). — Stanslaw Przybyszewski: Satanova sinagoga. — Kongresni preiskovalni odbor (slika). E. Kristan: O božiču (povest). — Megleno morje (slika). — Frank Šavs: Zaplota (krajepisna črtica). — Frank Petrič: Nekaj o združništvu (z ilustracijami). — Ivan Molek: Obrnjen svet (tragikomedia). — Zakon človeškega dela (studija). — Tipičen prizor v stavki (slika). — Svatopluk Čech: Zastavljeni značaj (črtica). — Dr. Karl Slane: Nekaj o sociologiji (studija). — Volilna pravica (članek).

Navedene slike obsegajo vsaka po celo stran. Razun tega ima koledar slike raznih socialističnih klubov in mnogo manjših ilustracij.

KOLEDAR JE TRDO VEZAN.

Znano je, da so se zadnje leto vse tiskarske in založniške potrebščine od papirja do vezave zelo podražile. Delavska tiskovna družba pa vendar ne mara obremeniti odjemalcev in je ostala pri prejšnji ceni. Koledar velja torej

50 CENTOV.

Pač pa moramo biti previdni, da ne zabredemo v izgubo in zato smo dali tiskati le določeno naklado. To se pravi: Kdor se prepozno oglasi, najbrže ne bo več mogel dobiti koledarja, ker kaže, da bo kmalu razprodan. Prepričani smo, da bo ugajal vsem, ki si ga naroče. Storili smo, kar je bilo v naših močeh, da zadovoljimo odjemalce. Seveda, če bi bilo Slovencev v Ameriki, kolikor je Angležev, da bi lahko priridili pol milijona naklade, bi gotovo storili še mnogo več; toda naši čitatelji morajo pač vpoštevati slovenske razmere, in gotovo bodo priznali, da se naš koledar lahko meri z izdajami mnogih večjih narodov.

Naročila sprejema

UPRAVNIŠTVO "PROLETARCA", 4008 W. 31. Str., CHICAGO, ILL.

Naročila se opravljajo po vrsti, kakor prihajajo.

Stranka

Chicago, Ill.

spevkov izven sej. Komur je kaj za delavsko stvar, za napredek in izobrazbo, najde tudi pot na sejo. Na prihodnji seji, ki bo 2. decembra v Slovenskem narodnem domu, je tudi volitev direktorja za Delavsko tiskovno družbo oziroma za "Proletarca" na dnevnem redu. Treba je torej, da pridejo člani in izvolijo tiste kandidate, ki jih imajo za najsposobnejše.

Vsak član, ki je dobil nabiralnik za izredne prispevke za Socialistično stranko, naj ga prinese na to sejo s seboj, da se odposljejo na pristojno mesto. Želim, da bi bili vsi dobro napolnjeni, pa ne s smodnikom, temveč z desetnicami.

Za prihodnjo sejo naj vsakdo pridobi po enega ali dva nova člana za klub in naj jih pripelje s seboj. Vsakdo si lahko vzame sosednje mesto Peru za zgled. Spomladi je tam poglaval kal in klub šteje že okrog 175 članov, kar je gotovo lepo število. Pospešimo tudi mi agitacije, pa bomo dosegli uspehe in pomnožili svoje število. S socialističnim pozdravom

Vencel Obid, tajnik.

ALUMINIJ V ZEDINJENIH DRŽAVAH

Produkcija bavitista, to je rude, iz katere se pridela aluminij, je znašala leta 1916 celih 459,359 dolgih ton, ki so predstavljale vrednost \$2,297,825. To znači prirastek 43 odstotkov v količini in 52 odst. v vrednosti proti letu 1915. Pomnožitev produkcije te rude se tiče vseh Združenih držav, prav posebno Georgije in Alabame. Leta 1915 je znašala produkcija bavitista v teh dveh državah 25,000 ton. Produkcija pa se je pomnožila na 46,000 ton leta 1916, kar znaša 86 odstotkov.

Produkcija v Arkanzasu in Tennessee se je tudi zelo zvišala. Poročila, katera je dobil geološki inženirski urad Združenih držav, kažejo, da se je odprlo veliko število rogov v teh državah, ki se prej niso izrabljala. To pa je deloma pripisovati povišanim cenam rude ter dejstvu, da se rabi aluminij v številnih navih podjetjih, ki so se ustanovila izja izbruh svetovne vojne. Nove sklade te rude so našli v Alabami in Georgiji v pričetku leta 1916 ter jih takej pričeli izrabljati.

"Čas"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, "kristne" gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill. v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Jugoslov. socijalistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA:

M. Babich, Filip Godina, Jos. Horvat, Niek Dimich, Sim Kaučič, Milan Kirin, Frank Mavric, Frank Šaus, Blaž Žikich.

Frank Petrich, gl. tajnik, 303 W. Madison Street, 4th Floor, Chicago, Ill. Seje eksekutive so vsake tri mesece enkrat.

NADZORNI ODBOR:

M. Dimich, J. Jurenich, N. Ribarich, Frank Zajc in M. Sekulich.

ODBOR ZA TISKARNO.

Frank Zajc predsednik, Alex Dubravac blagajnik, Pet. Kokotovich tajnik.

ODBOR RAZSODISCA.

V. Gjakovich, Jos. Krpan, Jos. Lang, J. Mokrovich, F. S. Tauchar. — Tajnik tega odbora je J. Mokrovich, 1687 Perrisville Ave., N. S. Pittsburgh, Pa.

Klubi, ki žele govornike, naj se obrnejo do gl. tajnika.

ARKANSAS: —

33. Fort Smith, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. John Jovan, R. F. D. 3, Box 137. Fort Smith, Ark. Seje so vsako tretjo nedeljo v mesecu v Jenny Lind, Ark. 107. Huntington, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Jno. Jarnovich, R. F. D. Box 167. 109. Hartford, Ark.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Spendal, Box 22.

COLORADO: —

132. Pueblo, Colo. Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Korosec, 1246 S. Santa Fe Av. 183. Camp Shumway, Colo. — Jugosl. soc. klub, taj. David Sustersich, Box 31.

ILLINOIS: —

1. Chicago, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Filip Godina, 2814 So. Karlov ave. 4. La Salle, Ill.—Jugoslovanski socialistični klub, tajnik Vencel Obid, 438 Berlin St. 6. Chicago, Ill.—Jugosl. Soc. Udruženje, tajnik Valent. Suša, 1944 So. Racine Avenue. 20. Chicago, Ill.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Mitar Sekulich, 2109 Clifton Avenue. 45. Waukegan, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik P. Peklar, 1718 So. Park Ave. 50. Virdeu, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Reven, box 173. Seje so vsako 2. nedeljo v mesecu ob 9. uri zjutraj v Miners Hall.

INDIANA: —

60. Chicago, Ill. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik Theo. Kolnich, 4555 Calumet Ave. 64. Livingston, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Fr. Krek. 67. Springfield, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Bezjak, 1920 So. 14. St. 84. Witt, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Rok Božičnik, box 13. 92. Ziegler, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Karlovich, box 6. 110. Staunton, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Ausce, 313 Phillips St. organizator Bartol Jakus. 128. Nokomis, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Krainatz, Box 242. 134. Sesser, Ill.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Niek Keserich, Box 631. 138. Staunton, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Delich, 412 Mill St. 177. Lincoln, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Zupan, 1326 Broadway St. 186. Besid, Ill. — Jugosl. soc. udruž., J. Dobrinich, b. 165. 188. W. Frankfort, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Fr. Pergar, P. O. 192. Johnston City, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Slivnik, box 599.

KANSAS: —

41. Clinton, Ind. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Musar, L. Box 449. 63. Gary, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Vrane, 1995 Washington St. 165. Whiting, Ind.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Frank Janich, 401 — 121. St.

KENTUCKY: —

21. Kansas City, Kans.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Frank Krasich, 720 Ferry St. 29. Melberry, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Krule, R. F. D. 2, box 58

51. West Mineral, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Kosich, Box 32. Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 2 uri popoldne v E. Mineral, dvorani št. 6. 54. Frontenac, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik John Trotar, box 96. 80. Franklin, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Karliager, R. F. D. 4, Box 86, Girard, Kans. 81. Skidmore, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Valent. Wirtlich, R. 3, box 261, Columbus, Kans. 91. Stone City, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Fine, box 114. 133. Dunkirk, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Goršek, box 195, Radley, Kansas. 150. Ringo, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Shluge, Box 47. 157. Gross, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Šmerdu, Box 53. 179. Edison, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Rud. Kraine, R. 4, Box 230, Girard, Kans.

NEW YORK: —

83. New York, N. Y.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Jos. Pershak, 95. St. & Mart Pl. MICHIGAN: — 61. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. udruž., tajnik M. Kirin, 387 Ferry ave. E. 114. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. klub, tajnik Peter Kisovic, 1130 Rivard E.

MINNESOTA: —

22. Chisholm, Minn. — Jugosl. soc. udruž., tajnik Stevo Kasun, Box 457.

MISSOURI: —

14. St. Louis, Mo.—Jugosl. soc. udruž., tajnik M. Vojnovich, 1205 Geyer ave.

MONTANA: —

134. Klein, Mont. — M. Meznarich, box 127. 73. Red Lodge, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jsha Uriebe, Bx 734 96. Bear Creek, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Klopčič, box 181, Bear Creek, Mont.

OHIO: —

2. Glencoe, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Louis Britz, Box 75. Redne mesečne seje so vsako 3. nedeljo popol. pri sodr. N. Zlembergerju. 18. E. Youngstown, O.—Jugosl. soc. udruženje, taj. Mart. Kovach, 1121 Springdale St. 26. Neffs, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Karl Dernaš, box 26. 27. Cleveland, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Andr. Bogataj, 7504 St. Clair Av. Ant. Robič, organizator. — Seje vsak 2. četrtek in četrto soboto ob 8. uri zvečer v mesecu na 1107 E. 61. St.

PENNSYLVANIA: —

3. N. S. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, taj. Alex Ma'jariah, 603 Chestnut St. 59. Conemaugh, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podboj, box 482, So. Fork, Pa. 10. Forest City, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Matičič, box 497. 12. E. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udruž., tajnik St. Vukmirovich, Box 266. Jaha Gračanin, organizator.

13. Sygan, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Lorene Kaučič, box 478, Morgan, Pa. Clairton, Pa.—Jugosl. soc. udruž. taj. John Apfelthaler, Box 128 Elizabeth, Pa. 19. Farrell, Pa.—Jugosl. soc. udruž. tajnik John Cranko, 1120 Greenfield. 32. West Newton, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Zor. R. F. D. 2, b. 113. So. Side Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Ribich, 2620 Sarah St. 59. New Brighton, Pa.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Anton Jurasic, 722 — 4th av. Herminie, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Zornik, Box 225. 70. Large, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Šmiljanovich, box 24. 74. Willock, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik J. Miklančič, L. Box 3. 77. McKees Rocks, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jak. Markovich, 339 Phoenix St.

78. Ambridge, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik P. Obradovich, Box 51. Oaka, Pa. — Seje so vsako zadnjo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldne v prostorih Soc. Ed. Bureau. Organizator John Bavuga.

90. Primrose, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nik. Vilenica, Box 753. 100. McKeesport, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, taj. Antea Tomac, 412 Areher Ave. 100. Ellsworth, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Ant. Januš, box 706. 104. Woodla n, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Skrtič, 18 Sheffield ave. 118. Canonsburg, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Paul Posega, box 365, Canonsburg, Pa.

130. Bessemer, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Math. Rencar, box 165. 131. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Bartel Fioresanti, 5172 Dresden Alley. 144. Ritz Henry, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Boltich. 155. Reading, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Peter Kočvar, 143 River St. 167. South View, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Sue, Box 45. 171. Yukon, Pa.—Jugosl. soc. klub, taj. Frank Podlogar, Box 126. 174. Pitco, Pa.—Jugosl. soc. klub, taj. Frank Beniger, R. D. 3, Box 181, W. McDonald, Pa.

175. — Moon Run, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Sot, Box 46. 176. Wiek Haven, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Lukas Kralj, box 68. 178. Whitney, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Arh, box 162. 182. Meadow Lands, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Koren, Box 261. 183. Atlasburg, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Klenovšek, Box 169. 184. Lawrence, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Goršek, Box 151. 185. Bentleyville, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Čebošek, Box 148, Van Voorhis, Pa.

190. Broughton, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Dremshar, box 303. 191. Burgettstown, Pa. — Jugosl. soc. udruž., tajnik Ludvig Jerbič, Box 279. 195. White Valley, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Chesnik, box 494, Export, Pa.

196. Bishop, Pa.—Jugosl. soc. udruž., tajnik John Rapich, Box 564, Morgan, Pa. 198. Homer City, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Milosich, box 265. WASHINGTON: — 28. Roslyn, Wash. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Pajnich, Box 212. 181. Cle-Elum, Wash. — Jugosl. soc. klub, tajnik Matt Skriner, box 577. 194. Seattle, Wash. — Jugosl. soc. udruž., tajnik V. Jovanovich, 919 — 1st Ave.

WISCONSIN: —

5. Milwaukee, Wis.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Jos. Uldrian, 418 — 19. St. 11. Kenosha, Wis.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Karl Chernohorsky, 751 N. Sheridan Rd. Organizator Paul Jurca. — Seje vsako zadnjo nedeljo v mesecu v Socialist gl. stanu.

35. W. Allis, Wis.—Jugosl. udruž., tajnik J. Hering, 497 — 55. Ave. 122. Racine, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Jos. Indruh, 1531 Oak St. 180. W. Allis, Wis. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Volčnjak, 428 — 54. Ave.

WYOMING: —

8. Cumberland, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Šifrar, Box 64. 108. Cambria, Wyo. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Rad. Rapich, P. O. 136. Rock Springs, Wyo. — Jugosl. soc. klub, taj. Frank Tauchar, 674 Ahsay av. 199. Hudson, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnica Katie Dolene, Box 93.

KONFERENČNI ODBORI

St. 1. Zapadna Pennsylvania. Tajnik John Stamberger, 17 Oakley Ave., View, Pa. St. 2. Ohio. Tajnik Sp. Markovich, 356 Emerson Pl., Youngstown, O. St. 3. Chicago. Tajnik Jos. Horvat, 1944 So. Racine Ave. St. 4. Wisconsin. Tajnik Jos. Stepič, 621 National Ave., Milwaukee, Wis. St. 5. Missouri in južni Ill. Tajnik Ant. Ausce. St. 6. Kansas. Tajnik John Goršek, Box 195 Radley, Kans. St. 7. Ohio. Tajnik Tony Škoda, R. 2, Box 161, Bellaire, O.

Vse priobče ticoče se J. S. Z., je nasloviti na sodr. Dimicha, člana nadzornega odbora, 2306 Clyburn Ave.

Vabilo na shod in plesno veselico

socialistični klub št. 189 v Blaine, O.

Vrši se v soboto dne 24. novembra v Slov. Dvorani na Wheeling Creek, O.

Začetek veselice ob 2 uri popoldan.

Vstopnina \$1.00, ženske so vstopnina proste. Na tem shodu prične ob 7.30 zvečer govoriti urednik Proletarca, sodrug Ethia Kristan iz Chicago.

Delavci, le malo kdaj se nudi prilika, da bi v majhno naselbino kot je naša, prišel dober govornik. V soboto zvečer ga bomo imeli in zato tudi pričakujemo iz vseh naselbin v okolici, velike udeležbe: Pripeljite s seboj ženo in dekleta. Za vse slučaje bo dobra postrežba.

Frank Grile, tajnik kluba.

Zdravilo zoper kašelj.

Kedar potrebujete zdravilo zoper kašelj, tedaj potrebujete dobroga. Nikoli se nebojte zmotiti, če zahtevate dobro preiskušeno in učinkovito zdravilo, znano kot

Severa's Balsam for Lungs

(Severov Balsam za pljuča). Ne rečite samo: "Želim nekaj za moj kašelj." Navadite se zahtevati zdravilo po njegovem poimenu, da se izognete nadomestitev. Zadnjih 37 let je Severov Balsam za pljuča uspešno zdravil kašelj in prehlade in take bolezni, katerih prvi pojavi so kašelj, kot na pr. kašelj pri influenci, vnetju sapnika, oslovskem kašlju, hripavosti in vnetju grla. Isti je izvrsten za odrasle in otroke.

Cena 25 in 50 centov. — V lekarnah vsepovsod.

Severa's Cold and Grip Tablets

(Severove Tablete zoper prehlade in hrip) so znane, da preprečuje prehlad v najkrajšem času.

Severova družinska zdravila so napročaj v lekarnah vsepovsod. Zahtevajte "Severova" ponjohoven poimenu. Če jih ne morete dobiti v domači lekarni, naročite jih naravnost od

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, veržice, prstane, broške, zaprtnice, medaljonske, itd. Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in enomogla leta. Vsak človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date stran, se lahko ceni kot itemeljni kamen poslopja za katerim vsaki stromi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača: kamen na kamen palača". Najtežje je početak ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej pričnite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobitte vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega. Pošljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko. Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v namjem varne hranilne predale. Sprejemamo upise za potovno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Kapital, vloge in prebitek znaša nad \$6,000,000.

VABILO.

Slovenski socialistični klub št. 182 v Meadow Lands, Pa.

priredi na "Zahvalni Dan" 29. novembra

veliko plesno veselico

ki se vrši v delavski dvorani "Rizhil Hall"

Slovenska godba iz Canonsburga bo igrala izbrane komade za ples. VSTOPNINA \$1.25. ŽENSKES SO VSTOPNINE PROSTE.

Veselica se prične ob dveh popoldan.

Uljudno vabimo sosedne soc. klube, društva in posameznike, da se naše veselice polnoštevilno udeležijo. Ob priliki obisk povrnemo. Na svidenje na "Zahvalni dan". Frank Koren.

Slovenski Socialistični Klub št. 1.

CHICAGO, ILL.,

vabi rojake iz mesta in okolice na veliko

veselico,

ki jo priredi na

ZAHVALNI DAN

(Thanksgiving Day)

dne 29. novembra t. l.

NARODNI DVORANI

na vogalu 18. ulice in Racine ave.

SPORED:

- Godba.
- Oton Zupančič: a) Večno življenje; b) Vseh živih dan.....deklamira Miss Jorga.
- a) Ethon Kristan: Kri; b) Oton Zupančič: Kmečka balada.....deklamira, Mrs. Molek.
- Žive slike: I. a) Delo b) Znanost c) Veselje II. a) Sužnost b) Mamonovo gospodarstvo.
- a) Boj b) Svoboda. Slike s spremljevanjem glasovirja.
- Oton Zupančič: Vizija.

IGRALA BODE SLOVENSKA GODBA.

PLES — PROSTA ZABAVA.

Čisti dobiček je namenjen SLOVENSKEMU REPUBLICANSKEMU ZDRUŽENJU.

Začetek ob 2:30 popoldne.

Vstopnina 25 centov.

Dva izleta na Rusko.

Črtice s potovanja. Spisal A. Aškerc.

Po široki kalni reki švigajo semintje urni parniki, prevažajo ljudi in blago. Kaj je beneški Canale grande proti Nevi, ki je tukaj niti vse ne vidiš, nego samo njen najširši rokav! Mostov je čez Nevo jako veliko. Največji in najlepši je breg dvoma gigantski "Troickij" most, ki so ga letos otvorili.

Ogledal sem si Petropovlovsko katedralo, stoji sredi trdnjavskega trga. To cerkev stražijo vojaki noč in dan; v njej vise nad krstami rajnih carjev in carie dragoceni srebrni in zlati venci.

Ne daleč od trdjavje stoji na Petrovski ulici hišica Petra Velikega, ki si jo je bil pred dvesto leti sam postavil. Hišica je lesena, a je obzidana okroglinokrog ko dragocena relikvija. V tej hiši je stanoval prve čase car Peter in odtod je vodil gradnjo svoje nove prestolnice. V eni sobi se vidi še oredje, ki ga je car sam rabil, v drugi pa je zdaj kapela. V veži prodaja duhovnik razne spominske svetinje in knjižice, v katerih je opisana zgodovinsko znamenita Petrova koč. Rusom je car Peter heroj in svetnik v eni osebi.

Drugega dne sem se vozil po mestu ter iskal nekaterih Rusov, s katerimi sem bil bodisi osebo znan, bodisi da sem poprej z njimi korespondiral. No izmed petero takih znancev sem našel doma samo enega in še ta pravzaprav ni Rus, nego je francosko-poljskega pokoljenja, namreč vseučiliški profesor, g. Baudoin de Courtenay, ki pa govori gladko tudi slovensko in je najboljši poznavalec beneških Slovencev. Žal, da sem govoril z njim samo na domu; pozneje se nisva več sešla. Vsi drugi mi znani Rusi so bili še ali "za graničej" ali pa na dačah (na letoviščih). Rusa najdeš namreč najbolj gotovo "doma" šele takrat, kadar je Neva (Njeva) zamrznila, ko švigajo sanitrojke po škripajočem snegu, ko mete, da se dela ob belem dnevu tema ter padajo vrabci od mraza na tla. Po ulicah hodijo tedaj zaviti v tople košmatske kožuhe (šube), na glavi nosijo astrahanske kape, potegnjene preko ušes. Roke vtikajo v mufo; po bradi in po brkah pa jim visi ivje. Takrat je "visoka sezona" na Ruskem; takrat, pri zakurjenem kaminu se počuti Rus najbolj srečnega...

No, ogledaval sem si torej Peter! sam. Pred vsem sem si ogledal znamenite umetniške zbirke in muzeje, katerih je tam vse polno. Eremitaža ima takšne zbirke, kakršnih ne najdeš nikjer drugje. Še bolj nego njena slikarska galerija so me zanimala tukaj izkopine starogrškega mesta Pantikapeja, ki je stalo v bližini današnje Krči ob Azovskem prelivu. Izkopine iz tega mesta, ki se lahko imenujejo ruski Pompeji, so sila dragocene. Tu vidiš umotvore

1) Narodno ime Peterburga. iz keramike pa tudi bronaste, srebrne in zlate stvari, kakršnih nima noben drug muzej na svetu. Niti v znamenitem "Museo Nazionale" v Neapolju nisem videl takih antik. Sila važen za študiranje ruskega in evropskega slikarstva in kiparstva je tudi muzej Aleksandra III. ... V "Konogvardejskem maneu" je bila iste dni pa tudi razstava slik družstva ruskih umetnikov. Največji umetniki ruski so bili izločili svoje slike. Kaj bi našteval imena? Že tukaj pa tudi potem v Moskvi in v Kijevu sem se prepričal, da imajo Rusi svoj umetniški svet. Ruski upodabljajoči umetniki so tako veliki, da Rusi ne potrebujejo Evrope niti v umetniškem oziru. Poleg velikih modernih pisateljev in pesnikov se tudi upodabljajoči ruski umetniki smelo kosajo s svojimi tovariši na zapadu...

Z vsem sem bil zadovoljen v Peterburgu, samo z vremenom ne! Pa saj je tudi že Puškin zabavljaj... to podnebje peterburško, čes.

Skoro dan sem moral imeti na sebi površnik. Pihal je hladni veter in čisto je pršel droben dež. Solnce nisem veliko videl ob Nevi. Da, da, za kakih 10 geografskih stopinj se je bil ipak ustel genialni car Peter. Nekoliko južneje bi morala ležati severna Palmira — pa kaj se hoče, ko ni šlo drugače! In še eno željo bi imel jaz ob dvestoletnici Peterburga: Da bi se prekrstilo njegovo nemško ime! Če so prekrstili Dorpat v Jurjev, za kaj pa bi Peterburg moral imeti nemško kape! ... Pa tudi vsi tisti Schluesselburgi, Oranienbaumi, Kronstadt, Peterhofi, Jekaterinburgi in Orenburgi so prava persiflaža na slovenski značaj Rusije! ...

Ne bojte se, da bi vam še dalje opisaval znamenitosti peterburške, samo dve najlepši cerkvi moram še omeniti. Lepe so rimske cerkve, ali kaj takega, kakor je Izakova katedrala, nisem še videl nikjer. Granit in marmor, bron in zlato! To je nekaj čudovitega! Na vrhu pa zlata kupola! Cerkev je stala okrog 25 milijonov rubljev. Manjša je Kazanska katedrala — Rusi pravijo takim velikim cerkvam (sabor) — pred katero stoji kolonada, podobna oni pri cerkvi sv. Petra v Rimu. Bil sem tudi pri službi božji v obeh saborih ter občudoval prekrasno cerkveno petje. V ruskih cerkvah slišiš samo petje; orgel ni v nobeni.

Tujeu, ki pride prvokrat v kako rusko mesto, se zdi čudno, da vidi toliko uniformiranih moških. Na prvi hip bi utegnil misliti, da so ti uniformirani ljudje sami — vojaki, ali motil bi se! Na Ruskem nosijo uniforme vsi moški, ki so v državni (javni) službi, in tudi študenti. Po različnem kroju in po barvah se razločujejo med seboj razni uradniški čini. Nevojaka spoznaš lahko tudi po tem, da nima orožja. Nekoč sem vprašal nekega Rusa, zakaj nosijo uniforme tudi študenti. In dotičnik mi je pojasnil stvar tako: "Vidite," je rekel, "Rusija je velika in v njej prebivajo raznovrstni narodi z raznovrstnimi narodnimi nošami v najbolj pisanih barvah. Sinovi vseh teh pestrih narodov obiskujejo ruske šole, nižje, srednje in visoke. Ko bi prišel vsak študent v svoji noši

v šolo, kakšna mešanica bi bila to! Kakor na "jarmarku" v Nižnem Novgorodu! Ta raznoplemenska mladina bi se gledala med seboj "pisano" in bi se dražila med seboj ter kritikovala mnogotere neukusne in neestetične noše. Tako so pa vsaj na zunanji vsi enaki; ruska oficijalna uniforma jim dokazuje "ad oculos," da so vsi "Rusi," pa naj so že res Rusi ali Judje, Nemei, Poljaki, Čuvaši, Čeremisi, Kirgizi, Finci, Estonci, Gruzini ali Tartari... Vrhutega je uniforma cencija nego civilna obleka in traja dalje."

Moram reči, da je mož pametno obrazložiti upravičenost študentovskih uniform...

Predno se poslovim od Petrograda, naj še omenim, da sem bil preživel v družini dveh rojakov par letih ur. V Petrogradu živi že nad trideset let jako ugleden in bogat slovenski veletržec, g. K—s, kateremu sem bil nesel pozdrav ljubljanskega župana, g. Hribarja. Gospod K—s govori še gladko svoje materno narečje ter se še zmerom z veseljem spominja svojega rojstnega mesta — Ljubljane. Sprejel me je prijazno ter me povabil za drugi dan, ko je bila nedelja, v svojo vilo v Carskem selu. Seveda sem povabilo sprejel ter se odpeljal po železnici dobro uro daleč proti jugu. V svoji lični, sredi brezovega parka stoji "dači" me je sprejela družina g. K—sa, ki je seveda ruska. Pri mizi sem zalotil tudi našega slovenskega slikarja g. Žmitka, ki se ni mogel dosti načuditi, da sva se bila sešla v Carskem selu! Po obedu smo šli šetati po obširnem carskem parku ter si ogledali grad in mesto, ki šteje okoli 20.000 duš in ima med drugimi šolami tudi žensko gimnazijo. V Carskem selu je študiral in se vzgajal, kakor je znano, Puškin ter začel razvijati tukaj svoj pesniški talent. V senčnatem parku ima veliki poet svoj spomenik. Mladi Puškin sedi zamišljen na klopi, oblečen v kadetsko uniformo.

Po slovesu od gostoljubne družine sva se odpeljala z gosp. Ž. zvečer v Piter nazaj, kjer sva še nekoliko "pogujala." Drugega dne pa sem šel na vokzal 1) Nikolajevske železnice, da se popeljem v Moskvo.

Bil je krasen jesenski dan, ko sem se vozil proti jugovzhodu. Brzovlak Nikolajevske železnice je eden najnaprednejših v Rusiji; preleti 60 verst 2) v eni uri. Saj pa tudi veče dve poglavitni mesti velike države. Tudi udobnost je na tej ravni progi največja. Vagoni so električno razsvetljeni, dočim se razsvetljujejo vozovi na drugih progah navadno s — svečami. Široka polja se vrste z gozdovi, ob katerih vidimo na več krajih čedne lesene dače. Po njihvala dela ljudstvo v svoji pisani obleki: moški v rdečih srcah, ženske v pisanih rafiniranih. Vasi ruske, mimo katerih smo se peljali, pa so ubožne in otožne. Lesene so vse brez izjeme, zato se imenujejo v ruski vas tudi "derevnja" (lesenjača). Tudi cerkve so v takih vaseh navadno lesene.

Pri mestu Tveri smo se peljali čez Volgo, ki je odto plovna in nosi že parobrode. Na zapadni strani se dvigajo Valdajske višine, hribovi do 300 m visoki. Med njimi leži več manjših jezer, iz katerih izvira Volga. Potem ni nobene zanimive postaje več do glavnega mesta. Kurirni vlak na tej progi ima samo I. in II. razred in vozi s seboj tudi jedilni vagon. Obežoval sem v Mali Višeri, večerjal pa na vlaku. Kolodvorske obednice so v Rusiji opremljene najelegantneje; hrana ni draga, dobi se pa jako ukusna jed. Jaz sem povsod zahvalno boršč, ki bi se tudi med Slovenci moral udomačiti. Na pesi je vkuhanu goveje in svinjsko meso, na to mešanico, ki da izvrstno juho, vliješ še par žlice kisle smetane in — ambrozijski boršč je gotov! Jako pogosto se dobijo ribe. Močnate jedi ruske so tudi nekaj posebnega. To so razne vrste pastete, "pirožki" imenovane. Za pižajo se podaja izborno kripsko vino, pivo in seveda neizogibni čaj.

Od Petrograda do Moskve vozi "kurjerski" ravno 12 ur, od 9½ zjutraj do 9½ zvečer. Bila je trda noč, a matuška Moskva je gledala na nas s tisočimi očmi, ko smo se pripeljali v njeno okrilje. Veliki "hotel Kontinental" na Gledališkem trgu me je bil sprejel pod svojo gostoljubno streho...

Ne vem, sem li sploh kaj spal ali ne. Noč mi je bila napoti in težko sem pričakoval dneva, ko se mi prikaže matuška "belokamennaja" Moskva v seji svojih čarobnosti. Samo Carigrada in Rima sem se tako veselil kakor Moskve, pa Moskve še bolj, saj je naša, slovenska! Toliko da sem utegnil zjutraj popiti čašo čaja, pa sem že tekkel v Kremlj, do katerega sem imel samo par minut hoda. Prispevši v Kremlj, popel sem se kar na znameniti, 97m visoki zvonik Ivan Veliki, s katerega je čudovit pogled po vsej ogromni Moskvi. Pod menoj leži torej trdnjavi podobno jedro cele Moskve, stari, častiti Kremlj s svojimi cerkvami, samostani, arsenalom, vojašnicami in carskimi palačami. Opazuje ga visok zid v obliki trikotja, skoz katerega vodi petero z visokimi, močnimi in arhitektonsko zanimivimi stolpi utrjenih vrat. Okoli Kremlja se širi takozvani Kitaj gorod ("Kitajsko mesto", kjer pa ni Kitajcev!), okoli tega leži "Bjelji gorod", potem "Zemljanj gorod" in ob robu nazadnje leže predmestja.

1) kolodvor; beseda je iz angleščine.

2) versta (hepeta) — 1.067 km.

(Dalje.)

NE POZABITE NA

— VESELICO —

SLOV. SOC. KLUBA ŠTEV. 1

NA ZAHVALNI DAN

S. KRASNIM PROGRAMOM.

Dve zastareli ideji.

Idejo, da je nagnusnost včasih za človeka koristna in prikladna bi se moralo že davno zavreči v smeti. V tej zadevi moramo pred vsem upoštevati učinke in koristi kaknega zdravila, če je isto okusno in uspešno. Trinerjevo ameriško grenko zdravilno vino je take rste zdravilo da vedno pomaga in je zaeno tudi zelo prijetnega okusa. To vino vedno izvrstno učinkuje, če tudi ste že zamenjali zapako (zabasanost) neprebravo, glavobol, nervoznost, ali splošne slabosti. Trinerjevo ameriško grenko zdravilno vino izčišča želodec, povrača zopet izvrstno tek (okus) pospečuje prebavo in utrjuje ves notranji človeški sistem. Dobiva se v lekarnah. Druga zastarela ideja je, da ljudje tarnajo, da ni nikakega zdravila za revmatizem, nevalgijo, hrčtobol itd. Poskusite samo enkrat in takoj Trinerjev Liniment in prepričali se boste takoj, da niste imeli prave sodbe. To zdravilo je tudi izborno pri izpahkih, otiskih, oteklinah, utrujenih mišicah in nogah. Dobiva se v lekarnah. Jos. Triner, izdelujoči kemist, 1833—1343 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. (Advertisement.)

Za vsebino oglasov ni odgovorna ne upravnštvo ne uredništvo.

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravilo. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicagoa živčiči bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVALNIJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House". Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja še mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvodenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vse gotovino prestejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvodenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčilo vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potem Clearing House je bil izdelan v Chicago pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housem. Ako je šlo na ali drugi banki slabo valed panike ali vojske, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnilo zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Housem, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajlnih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kadar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonrov.

J. Triner

predsednik.
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

PAIN-EXPELLER

je postal domača beseda v vsaki slovenski družini radi neprekosljivega čina pri tolikih bolečinah in nadlogah.

Sedajne razmere so nas primorale, povišati ceno na 35 in 65 centov za steklenico, ako hočemo, da ostane iste kakovosti in da enako učinkuje.

S tem imate jamstvo, da staro, dobro sredstvo v isto močjo tudi dobite. Nikar se dajte premotiti z nizio ceno ničvrednih ponaredb.

Stari, pravi Pain-Expeller dobete le v zavitku kot je tu naslikan. Pri kupovanju pazite na sidro znamko, na besedo Lozol in na naše ime.

Pravi Pain-Expeller je dobili v vseh uglednih lekarnah in naravnost od nas. Steklenica za 65c. je koristnejša kot pa za 35c. ker obsega več kot dvakrat toliko.

F. AD. RICHTER & CO.
74-80 Washington Street, New York

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

St. sobe 1009.

133 W. Washington Street.

CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potočarja? Srečeda. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizo cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.

SHAJALIŠČE SLOVENCEV.

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.

Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVEZNIKA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,

1638 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

SLOVENC I

pristopajte k

SLOVENSKE NARODNE PODPORN JEDNOTE.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Največja Slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue,
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastonj. Vse delo garntirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINCIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalca zasluži popolno zaupanje in čiščenje od strani številnih odjemalcev. Malo povišanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Branilo smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji steber in morali smo cene nekoliko povišati. Vsak prijatelj Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okom priti. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vseh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh bolezni jih je devdeset odstotkov povzročeni in spočetih v žlodec. Trinerjevo Zdravilno Grenko vino očisti želodec in odstrani iz notranjine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen brolg zlotvornih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rudače vino. V zadevi zabasanosti, neprebravnosti, glavobola, polglavobola, nervoznosti, navdaje slaboče, kakor tudi v žledolenih neprilikah, ki rade nadlegujejo ženske ob premenih letih ali rudarje in druge delavce, ko delaje in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINITMENT

prodrere vselej v koreni bolečine, zato pa je zlasti v slučajju protina, ali revmatizma, nevalgije, lumbago, otrpelosti glečnejev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živcev in za mazanje po kohanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in pray prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za ispiranje grln in ust; istotako za čiščenje ran, izpuščajev in drugih kožnih otvorov. Dobl se v vseh lekarnah. Najnoveše nagrade so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER
MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave. Chicago, Ill.